

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Vratislav Šamaj

Právní aspekty obnovy a rozvoje Tatranského národního parku

Diplomová práce

Olomouc 2012

Prehlásenie o pôvodnosti textu

Prehlasujem, že som diplomovú prácu na téma Právne aspekty obnovy a rozvoja Tatranského národného parku vypracoval samostatne a citoval som všetky použité zdroje.

V Olomouci dňa 29. marca 2012

Vratislav Šamaj

PodĎakovanie

Za konzultácie, odborný prístup, poskytnuté rady a cenné pripomienky ďakujem mojej vedúcej diplomovej práce JUDr. Veronike Tomoszkovej Ph.D.

Moje poďakovanie patrí aj bývalému vedúcemu odboru strážnej služby, envirovýchovy a propagácie Správy TANAPu Ing. Jurajovi Švajdovi Ph.D., toho času vysokoškolskému učiteľovi na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici za pomoc, ochotu, ústretovosť a poskytnutie odborných materiálov k danej problematike.

Úprimné poďakovanie patrí aj mojej rodine za neustálu podporu v študentskom, ale aj osobnom živote.

Obsah

Zoznam použitých skratiek	6
Úvod	7
1. Režim právnej ochrany národného parku	9
2. Status a ochrana Tatranského národného parku	10
2.1. História vzniku TANAPu	10
2.2. Právny režim územnej ochrany TANAPu	12
2.3. TANAP a Natura 2000	13
2.3.1 Platná právna úprava ochrany tatranských biotopov	16
2.4. Medzinárodná biosférická rezervácia Tatry	17
2.5. Zonácia Tatranského národného parku.....	19
2.5.1 Prehľad prípravy zonácie TANAPu	22
2.5.2 Súčasná právna a politická situácia	24
2.6. Environmentálna katastrofa v Tatrách	26
3. Inštitucionálne zabezpečenie ochrany TANAPu	27
3.1. Správa TANAPu	27
3.2. Štátne lesy TANAPu	27
3.3. Systém rozhodovania na území TANAPu	28
3.4. Manažment Tatranského národného parku a jeho plánovanie	31
4. Administratívne-právne nástroje ochrany TANAPu	35
4.1. Ukladanie povinností	35
4.2. Povolenia, súhlasy, stanoviská a výnimky zo zákazu.....	36
5. Ekonomické nástroje ochrany TANAPu	39
5.1. Vstupné do chráneného územia	40
5.2. Finančný príspevok	41
6. Koncepčné nástroje ochrany TANAPu	43
6.1. Program starostlivosti o Tatranský národný park	43
7. Usmerňovanie stavebnej činnosti na území TANAPu	46
7.1. Ochrana prírody TANAPu v stavebnom práve	46
7.2. Turizmus a rozvoj TANAPu	48
8. Komparácia s NP Šumava	51
Záver	53

Bibliografia	56
Zhrnutie/Summary	61
Kľúčové slová/Key words	62

Zoznam použitých skratiek

BR - Biosférická rezervácia

EIA – Environmental Impact Assessment – Projektové posudzovanie zámerov na životné prostredie

EÚ – Európska únia

CHKO – Chránená krajinná oblasť

CHÚ – Chránené územie

IPAM – Institute of Public Administration and Management – Ústav verejnej správy a riadenia

IUCN – International Union for Conservation of Nature – Medzinárodná únia pre ochranu prírody

MAB - Man and the Biosphere, UNESCO Program Človek a biosféra

MŽP SR – Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky

NP – Národný park

NPR – Národná prírodná rezervácia

NR SR – Národná rada Slovenskej republiky

PS – Program starostlivosti o Tatranský národný park

SNR – Slovenská národná rada

SR – Slovenská republika

ŠOP SR – Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky

ŠL TANAPu – Štátne lesy Tatranského národného parku

TANAP – Tatranský národný park

ÚEV – Územie európskeho významu

ZOPK - Zákon NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny

Úvod

Hlavným cieľom diplomovej práce na téma „Právne aspekty obnovy a rozvoja Tatranského národného parku“ je analyzovať súčasnú slovenskú právnu úpravu v oblasti ochrany prírody a zároveň zhodnotiť efektívnosť jednotlivých právnych nástrojov, ktoré by mali slúžiť k ochrane Tatranského národného parku pri jeho obnove a rozvoji po veternej kalamite v roku 2004.

Zmyslom práce však nie je len definovať konkrétne právne problémy panujúce v súčasnosti na území Tatranského národného parku, ale aj navrhnúť legislatívne riešenia, ktoré je potrebné prijať pre zlepšenie uplatňovania ochrany prírody na jeho území.

Jedná sa o mimoriadne rozsiahle téma, ktorému chýba doteraz komplexné spracovanie. Použitými zdrojmi sú v práci tak právnické ako aj skôr environmentálne ladené publikácie. Tak v prípade čisto právnických prameňov (Damohorský – Právo životného prostredia/2010, Stejskal – Úvod do právnej úpravy ochrany prírody a péče o biologickú rozmanitosť/2006, Košičiarová – Právo životného prostredia/2002) ako aj environmentálne ladených publikácií (Švajda, Vančura, Vološčuk - Desať mesiacov po víchrici v Tatrách, Fakty a dokumenty/2005) je pre spracovanie témy dôležitá aplikácia vymedzeného cieľa na poznatky a informácie, ktoré sú v týchto publikáciách obsiahnuté.

Metódami použitými pri písaní diplomovej práce sú metódy analytická, v podobe analyzovania súčasnej slovenskej právnej úpravy v oblasti ochrany prírody, metóda syntetická, ktorá umožňuje prepojiť poznatky získané naštudovaním rôznorodých prameňov k danej problematike, a napokon metóda komparatívna, ktorá je využitá pri porovnaní súčasného právneho režimu ochrany prírody v Tatranskom národnom parku a v Národnom parku Šumava.

Práca je pre lepšiu prehľadnosť rozdelená na niekoľko častí.

Úvodná kapitola práce sa zaoberá obecným režimom právnej ochrany národného parku, nasledujúca kapitola už konkrétne pojednáva o Tatranskom národnom parku z pohľadu právneho zakotvenia jeho statusu a ochrany. Charakterizované sú rôzne právne režimy územnej ochrany, ktoré sa na území Tatranského národného parku kombinujú. Špeciálne a samostatne je pojednávané o inštitúte zonácie národného parku. Stručne sú opísané aj následky veternej kalamity, ktorá Tatranský národný park zasiahla v roku 2004.

Nasledujúca kapitola sa zaoberá inštitucionálnym zabezpečením ochrany Tatranského národného parku, osobitne je rozpracovaná problematika systému rozhodovania

a manažmentu národného parku.

Ďalšie kapitoly sú venované konkrétnym právnym nástrojom ochrany Tatranského národného parku, pričom pri každom z právnych nástrojov je uvedená ich stručná charakteristika, aplikácia na súčasný právny stav, nedostatky jednotlivých nástrojov a návrh legislatívnych riešení, ktoré majú zabezpečiť silnejšiu právnu záväznosť týchto nástrojov.

Samostatná kapitola rozoberá usmerňovanie stavebnej činnosti na území Tatranského národného parku

Záverečná kapitola je venovaná stručnému porovnaniu právneho režimu ochrany Tatranského národného parku pri jeho obnove a ďalšom rozvoji so situáciou Národného parku Šumava.

Pri spracovaní diplomovej práce boli použité poznatky právnej teórie, príslušné právne predpisy, návrh programu starostlivosti o Tatranský národný park i návrh programových téz nového zákona o ochrane prírody a krajiny.

Diplomová práca vychádza z právneho stavu ku dňu 29. marca 2012.

1. Režim právnej ochrany národného parku

Národný park (ďalej len NP) je kategóriou chráneného územia, ktoré je manažované predovšetkým kvôli ochrane ekosystémov a rekreácii a definované podľa IUCN ako „prírodné územie krajiny alebo mora určené (a) na ochranu ekologickej integrity jedného alebo viacerých ekosystémov pre súčasné a budúce generácie, (b) v ktorom sa má vylúčiť ťažba alebo činnosti v rozpore s určením tohto územia, a (c) ktoré má poskytnúť základy pre duchovné, vedecké, výchovné, rekreačné a turistické možnosti, z ktorých všetky musia byť environmentálne a kultúrne kompatibilné.“¹

Na základe tohto ustanovenia sa definícia národného parku podľa slovenskej legislatívy zhoduje s kritériami IUCN pre chránené územia a definuje jeho základné ciele. Konkrétne § 19 ods. 1 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov (ďalej len ZOPK) definuje národný park ako „rozsiahlejšie územie, spravidla s výmerou nad 1000 ha, prevažne s ekosystémami podstatne nezmenenými ľudskou činnosťou alebo v jedinečnej a prirodzenej krajinnej štruktúre, tvoriace nadregionálne biocentrá a najvýznamnejšie prírodné dedičstvo, v ktorom je ochrana prírody nadradená nad ostatné činnosti.“²

Zákon ale nedefinuje územia, v ktorých by sa mali zaistiť ciele dlhodobého primárneho manažmentu, nedefinuje územie, v ktorom je vylúčené využívanie resp. osídlenie NP, nezlučiteľné s určením daného územia a základ pre duchovné, vedecké, výchovné, rekreačné a turistické možnosti, z ktorých všetky musia byť environmentálne a kultúrne kompatibilné poskytuje iba do určitej miery. Zákon taktiež nezakotvuje plán manažmentu či spôsob riadenia NP.

Návrh legislatívnych riešení, ktoré majú zabezpečiť naplnenie požiadaviek definície národného parku v súlade s kritériami IUCN v rámci slovenského ZOPK a zhodnotenie efektivity právnych nástrojov, ktoré by mali slúžiť k ochrane Tatranského národného parku (ďalej len TANAPu) pri jeho obnove a rozvoji po veternej kalamite v roku 2004, sú hlavnými východiskami tejto diplomovej práce so zameraním na režim právnej ochrany tejto kategórie chráneného územia. Jednotlivé kapitoly tejto práce rozoberajú danú problematiku podrobnejšie a ich snahou je poukázať na možnosť efektívnejšieho riadenia a správy tohto najvýznamnejšieho slovenského národného parku z pohľadu ochrany prírody a krajiny.

¹ United Nations List of National Parks and Protected Areas, prepared by the World Conservation Monitoring Centre and the IUCN Commission on National Parks and Protected Areas, IUCN, 1994, s. 15 a 36.

² Aktuálne znenie: zákon č. 543/2002 Z. z., o ochrane prírody a krajiny, v znení neskorších predpisov.

2. Status a ochrana Tatranského národného parku

2.1 História vzniku Tatranského národného parku

Začiatky cieľavedomej a organizovanej ochrany prírody Tatier siahajú do poslednej tretiny 19. storočia. Najväčšiu ochranársku aktivitu v Tatrách v tomto období vyvíjala prvá turistická organizácia – Uhorský karpatský spolok so sídlom v Kežmarku, ktorá v roku 1873 zakotvila ochranu tatranskej prírody aj do svojich stanov. Ešte na začiatku 60-tych rokov 19. storočia hrozilo kamzíkom v Tatrách úplné vyhubyenie zásluhou pytliactva, no vďaka uvedenej organizácii sa ich počet v roku 1895 zvýšil na tisíc. Uhorský karpatský spolok sa intenzívne zaoberal nielen ochranou kamzíkov, ale aj ďalších druhov živočíchov a rastlín typických pre tatranskú prírodu. Uhorský karpatský spolok však po vzniku Československej republiky v roku 1918 zanikol³. Na tradíciu ochrany tatranskej prírody z obdobia pred prvou svetovou vojnou nadviazal Klub československých turistov⁴.

Prvé ochranárske kroky však v Tatrách urobila skupina prírodovedcov a univerzitných pedagógov, ktorí sa zamerali na výskum prírody Tatier. „V radoch týchto pracovníkov na čele s profesorom Karlovej univerzity v Prahe Dr. Karlom Dominom dozriela myšlienka komplexnej ochrany prírody formou prírodného alebo národného parku podľa vzoru amerických národných parkov.“⁵ Do tohto projektu sa zapojili i poľskí ochranári a československo-poľská medzinárodná spolupráca vedeckých pracovníkov vyústila v rámci riešenia hraničného sporu v oblasti Javoriny do podpísania medzivládneho protokolu v Krakove 6. mája 1924. Práve tento Krakovský protokol navrhol zriadenie medzinárodného prírodného parku či prírodnej rezervácie v Tatrách. Projekt parku bol spresnený na krakovskej konferencii konanej v decembri v roku 1925. Závety tejto konferencie boli publikované v Prahe v roku 1926 profesorom Dominom v článku „Projekt přírodního parku v Tatrách“, ktorý zahrňoval územie Belianskych, Vysokých a Západných Tatier. Najväčšou prekážkou pri realizácii tohto projektu bol nesúhlas liptovských urbáristov, vlastníacich južnú časť Západných Tatier, mesta Spišská Belá, ktoré vlastnilo väčšiu časť Belianskych Tatier a mesta Kežmarok, ktoré vlastnilo časť pozemkov vo Vysokých Tatrách.⁶ So zriadením parku ale

³ VOLOŠČUK, Ivan. Vznik prvého národného parku na Slovensku. *Ochrana prírody Slovenska*, 2003, č. 4, s. 2.

⁴ Táto organizácia sa vytvorila po pričlenení slovenských turistických odborov na valnom zhromaždení Tatranského spolku turistického v roku 1920 predovšetkým z dôvodu nedostatku činovníkov Tatranského spolku turistického.

⁵ VOLOŠČUK, Ivan. Vznik prvého národného parku na Slovensku. *Ochrana prírody Slovenska*, 2003, č. 4, s. 2.

⁶ VOLOŠČUK, Ivan. Vznik prvého národného parku na Slovensku. *Ochrana prírody Slovenska*, 2003, č. 4, s. 2.

súhlasili štátne lesy, užívajúce množstvo štátnych pozemkov na danom území. Ministerstvo školstva a národnej osvety v Prahe ustanovilo v roku 1936 Prípravnú komisiu pre zriadenie Tatranského národného parku.

V roku 1946, po druhej svetovej vojne, slovenský botanik Dr. Ján Futák v časopise *Krásy Slovenska* publikoval „Najnovší projekt Tatranského národného parku“. Navrhol rozčleniť Východné a Západné Tatry na územie podliehajúce prísnej ochrane prírody a na územie čiastočnej ochrany. Kompromisy, ktoré projekt akceptoval vyplývali zo zložitých vlastníckych pomerov v Tatrách, stále pretrvávajúce z predvojnových rokov. Projekt ale neuvažoval s ochranným pásmom národného parku⁷. V roku 1947 vzniklo administratívnym rozhodnutím politických orgánov na území Vysokých Tatier vyčlenením z katastrov podtatranských obcí mesto Vysoké Tatry. Po februári 1948, po prevzatí moci Komunistickou stranou, došlo k odňatiu užívacích práv urbáriátov a miest⁸ a jediným užívateľom lesov a poľnohospodárskej pôdy na území mesta Vysoké Tatry sa stali organizácie štátnych lesov. Poľnohospodárske pozemky v ochrannom obvode Vysokých Tatier sa dostali do užívania poľnohospodárskych družstiev resp. sa stali súčasťou štátneho majetku.⁹

Dňa 18. decembra 1948 Slovenská národná rada (ďalej len SNR) prijala zákon číslo 11 o Tatranskom národnom parku s účinnosťou od 1. januára 1949¹⁰. Do územia národného parku boli zaradené Belianske a Vysoké Tatry. Západné Tatry, časti krajiny v Popradskej kotline a časť Spišskej Magury boli zaradené do ochranného pásma národného parku. Tým bolo zavŕšené úsilie vedeckých pracovníkov, lesníkov a milovníkov prírody Tatier o uzákonenie ochrany tatranskej prírody a krajiny. Najväčšiu zásluhu na rozvíjaní myšlienky zriadenia národného parku v Tatrách majú vedeckí pracovníci prof. Karel Domin, prof. Emil Bayer, prof. Janda a zo Slovenska prof. Ján Volko-Starohorský a doc. Ján Futák¹¹. Práve Futákov návrh na zriadenie národného parku sa stal základným podkladom k príprave zákona o TANAPE číslo 11 z decembra 1948 a Nariadenia Zboru povereníkov č. 5 z októbra 1952 o TANAPE. Práve 28. októbra 1952 prijala vtedajšia vláda na Slovensku¹² nariadenie číslo 5 o Tatranskom národnom parku. Územie TANAPu bolo rozčlenené na intravilán osád obce Vysoké Tatry a obrábané poľnohospodárske pozemky, na úplné rezervácie a na čiastočné

⁷ VOLOŠČUK, Ivan. Vznik prvého národného parku na Slovensku. *Ochrana prírody Slovenska*, 2003, č. 4, s. 2.

⁸ No nedošlo k zrušeniu ich vlastníckeho práva čo sa neskôr prejavilo ako vážny problém.

⁹ VOLOŠČUK, Ivan. Vznik prvého národného parku na Slovensku. *Ochrana prírody Slovenska*, 2003, č. 4, s. 2.

¹⁰ V § 2 ods. 1 tohto zákona bolo deklarované, že „v Národnom parku treba podľa možností zachovať prírodné útvary v pôvodnej podobe a estetický ráz kraja, ďalej poskytnúť rastlinným a živočíšnym spoločenstvám ochranu a možnosť nerušeného života a vývin v pôvodnom prostredí.“

¹¹ VOLOŠČUK, Ivan. Vznik prvého národného parku na Slovensku. *Ochrana prírody Slovenska*, 2003, č. 4, s. 3.

¹² Ktorá bola v tom čase označovaná ako Zbor povereníkov

rezervácie. Podľa tohto vládneho nariadenia sa najvyšším orgánom pre veci TANAPu stal Poradný zbor, ktorý tvorilo 7 stálych členov a 7 náhradníkov¹³ a výkonným orgánom pre veci TANAPu sa stala Správa Tatranského národného parku, ktorú ako svoju organizačnú zložku zriadilo Povereníctvo lesov a drevárskeho priemyslu po dohode s Povereníctvom školstva, vied a umení. V roku 1953 bola pri Správe TANAPu zriadená výskumná stanica, súčasťou ktorej sa neskôr stalo Múzeum TANAPu. Dôležitým dokumentom sa stala aj Konceptia ochrany prírody a tvorby prírodného prostredia v TANAPE schválená uznesením Predsedníctva Slovenskej národnej rady číslo 14 z 23. januára 1964¹⁴.

No a napokon zákon Národnej Rady Slovenskej Republiky číslo 287/1994 Z. z. o ochrane prírody a krajiny ustanovil po vzniku samostatnej Slovenskej republiky v TANAPE z bývalých štátnych prírodných rezervácií a chránených nálezísk 20 národných prírodných rezervácií a 21 prírodných rezervácií, zrušil § 2 až § 6 zákona SNR č. 11/1949 Zb. SNR o TANAPE ako aj nariadenie Zboru povereníkov č. 5/1952 Zb. SNR o TANAPE a k 1.1 1995 ustanovil okrem iných slovenských národných parkov aj Tatranský národný park.

2.2 Právny režim územnej ochrany TANAPu

Národný park je najcennejším veľkoplošným územím, ktorého podstatnou zásadou ochrany je skutočnosť, že „zachováni a zlepšení prírodných poměrů v národních pracích je nadřazeno ostatním zájmům na využití tohto území z důvodů zachování jejich přírodních hodnot.“¹⁵

Tatranský národný park bol za národný park, ako je už vyššie uvedené, vyhlásený zákonom SNR č. 11/1949 o Tatranskom národnom parku zo dňa 18. decembra 1948 s účinnosťou od 1. januára 1949. Nariadením vlády Slovenskej socialistickej republiky č. 12/1987 Zb. zo dňa 6. februára 1987 boli potom za súčasť TANAPu vyhlásené Západné Tatry. Tatranský národný park je z pohľadu územnej ochrany klasifikovaný ako národný park, ktorý definuje v § 19 ods. 1 ZOPK ako rozsiahlejšie územie, spravidla s výmerou nad 1 000 ha, prevažne s ekosystémami podstatne nezmenenými ľudskou činnosťou alebo v jedinečnej a prirodzenej krajinej štruktúre, tvoriace nadregionálne biocentrá a najvýznamnejšie prírodné dedičstvo, v ktorom je ochrana prírody nadradená nad ostatné činnosti.

¹³ Títo členovia poradného zboru boli menovaní povereníkom školstva, vied a umení po dohode s povereníkom lesov a drevárskeho priemyslu ako aj ďalšími zúčastnenými zložkami.

¹⁴ VOLOŠČUK, Ivan. Vznik prvého národného parku na Slovensku. *Ochrana prírody Slovenska*, 2003, č. 4, s. 3.

¹⁵ PRCHALOVÁ, Jana. *Zákon o ochraně přírody a krajiny a Natura 2000*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, 2010, s. 75.

Na základe tohto ustanovenia § 19 ods. 1 a ods. 5¹⁶ zákona o ochrane prírody a krajiny vláda SR svojím nariadením č. 58/2003 Z. z. zo dňa 5. februára 2003, s účinnosťou od 1. marca 2003, vyhlásila územie Západných Tatier v okresoch Liptovský Mikuláš a Tvrdošín, Východných Tatier v okresoch Poprad a Kežmarok, Podtatranskej kotliny v okresoch Liptovský Mikuláš, Poprad a Kežmarok za Tatranský národný park. Na základe tohto nariadenia vlády SR boli spresnené hranice národného parku a jeho ochranného pásma.¹⁷ Výmera národného parku je podľa § 2 ods. 2 spomínaného nariadenia 73 800 ha.

Ochranu každého a teda aj Tatranského národného parku zabezpečujú predovšetkým špeciálne inštitúty ochrany prírody ako ochranné podmienky národného parku¹⁸, program starostlivosti o NP, návštevný poriadok NP¹⁹, zvláštny režim lesov NP, špecifická otázka majetkových otázok týkajúcich sa lesov vo vlastníctve štátu či rôznych poplatkov vybraných na území NP. O všetkých týchto prostriedkoch ochrany NP je v práci pojednávané podrobnejšie. Tieto prostriedky majú napomáhať tomu, aby ochrana prírody bola na území NP nadradená nad ostatné činnosti a požiadavke toho, že „veškeré využití národních parků musí být podřízeno zachování a zlepšení přírodních poměrů a musí být v souladu s vědeckými a výchovnými cíli sledovanými jejich vyhlášením.“²⁰

2.3 TANAP a Natura 2000

Natura 2000 je názov sústavy chránených území členských krajín Európskej únie, ktorej cieľom je zachovanie prírodného dedičstva nielen pre príslušný členský štát, ale aj pre Európsku úniu ako celok. Podstatou tejto sústavy chránených území je zabezpečiť ochranu najzácnejších a najviac ohrozených druhov voľne rastúcich rastlín, voľne žijúcich živočíchov ako aj prírodných biotopov, ktoré sa vyskytujú na území štátov Európskej únie a prostredníctvom ochrany týchto druhov a biotopov zabezpečiť zachovanie biologickej

¹⁶ Ktorý zmocňuje vládu SR vymedziť podrobnosti o územnej ochrane národného parku a jeho ochranného pásma ako aj vymedziť jeho hranice vládny nariadením.

¹⁷ Podľa § 2 ods. 1 tohto nariadenia sa územie národného parku nachádza v okrese Tvrdošín v katastrálnych územiach Habovka, Vitanová a Zuberec, v okrese Liptovský Mikuláš v katastrálnych územiach Babky, Bobrovec, Jakubovany, Jalovec, Jamník, Konská, Kvačany, Matiašovce, Okoličné, Pribylina, Smrečany, Trnovec a Žiar, v okrese Poprad v katastrálnych územiach Javorina, Starý Smokovec, Štôla, Štrbské Pleso, Tatranská Lomnica, Veľký Slavkov a Ždiar

¹⁸ Tie sú v súčasne platnom a účinnom slovenskom ZOPK odstupňované podľa jednotlivých stupňov ochrany

¹⁹ Vydávaný vo forme všeobecne záväznej vyhlášky Krajským úradom, v ktorého územnom obvode sa nachádza najväčšia časť národného parku

²⁰ PRŮCHOVÁ, Ivana. *Právní režim ochrany přírody a krajiny*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993, s. 18.

rôznorodosti v celej Európskej únii.²¹ Účelom vytvorenia tejto sústavy zároveň nie je izolácia chránených území a vylúčenie akejkoľvek činnosti človeka v nich, ale zabezpečenie a podpora takých aktivít, ktoré sú v súlade so záujmami ochrany prírody, berúc do úvahy aj rôzne ekonomické, sociálne, kultúrne či regionálne požiadavky. Členské štáty EÚ sa pri tvorbe tejto sústavy riadia legislatívou, ktorá je pre ne záväzná. Jej základ v oblasti ochrany prírody tvoria dve smernice:

- smernica Rady Európskej únie č. 79/409/EHS o ochrane voľne žijúcich vtákov – tzv. smernica o vtákoch (Birds Directive)
- smernica Rady Európskej únie č. 92/43/EHS o ochrane biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín – tzv. smernica o biotopoch²² (Habitats Directive)

Jedná sa o najkomplexnejšie právne predpisy ochrany prírody Európskej únie na úrovni sekundárnych prameňov. Na základe smernice o vtákoch sú vyhlasované osobitne chránené územia (Special Protection Areas - SPA), v slovenskej národnej legislatíve sa jedná o chránené vtáčie územia, ktorých podstatou je druhová aj územná ochrana všetkých voľne žijúcich druhov vtákov, ktoré sa prirodzene vyskytujú na území členských štátov EÚ. Podľa smernice o biotopoch sa zase vyhlasujú osobitné územia ochrany (Special Areas of Conservation - SAC), v národnej legislatíve ide o územia európskeho významu, v ktorých sú predmetom ochrany biotopy, rastliny a živočíchy, ktorých zachovanie je významné v európskom kontexte.²³

Predpokladom fungovania celého systému je zladenie európskej legislatívy s národnou legislatívou a dôsledná implementácia európskych právnych noriem, ich uplatňovanie ako aj kontrola a možnosť vynútenia ich dodržiavania. Túto skutočnosť EÚ predpokladala už pri zakladaní danej sústavy, pričom v prípade neplnenia ustanovení daných právnych noriem zo strany členských štátov má EÚ právne nástroje ich vynútenia, v krajnom prípade uvalenie vysokých pokút rozhodnutím Európskeho súdneho dvora za neplnenie daných noriem. K zosúladeniu právneho poriadku Slovenskej republiky so smernicou o vtákoch a smernicou o biotopoch došlo prijatím zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny a vyhlášky

²¹ Štátna ochrana prírody SR, Správa Tatranského národného parku. Dokument *Tatry Natura 2000*. Banská Bystrica: Štátna ochrana prírody SR, 2005, s. 2 – 5.

²² Pod pojmom biotop rozumieme miesto prirodzeného výskytu určitého druhu rastliny či živočicha alebo ich spoločenstiev.

²³ Štátna ochrana prírody SR, Správa Tatranského národného parku. Dokument *Tatry Natura 2000*. Banská Bystrica: Štátna ochrana prírody SR, 2005, s. 2 – 5.

Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 24/2003 Z. z., ktorou sa zákon o ochrane prírody a krajiny vykonáva. Právne zabezpečenie území chránených sústavou NATURA 2000 na území Slovenskej republiky vyplýva z §§ 26-28 zákona č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny.

Do sústavy boli navrhnuté len najcennejšie územia s výskytom najpočetnejších populácií vybraných chránených druhov a najzachovalejších biotopov podľa odborných poznatkov bez ohľadu na vlastníctvo, využívanie územia alebo iné záujmy. Zavedenie sústavy zároveň neznamená zrušenie súčasného národného systému chránených území, skôr sa jedná o prekryvanie s existujúcimi chránenými územiami, ktoré sú hodnotné z pohľadu európskej ako aj slovenskej ochrany prírody.²⁴

Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky vydalo podľa § 27 ods. 5 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení zákona č. 525/2003 Z. z. výnos²⁵ zo 14. júla 2004 č. 3/2004-5.1, ktorým sa vydáva národný zoznam území európskeho významu. Výnos nadobudol účinnosť 1. augusta 2004 a zverejnil sa ním národný zoznam, ktorý obsahuje názov lokality navrhovaného územia európskeho významu, katastrálne územie, v ktorom sa lokalita nachádza, výmeru lokality, stupeň územnej ochrany navrhovaného územia európskeho významu vrátane územnej a časovej doby platnosti podmienok ochrany a odôvodnenie návrhu ochrany.

V tomto národnom zozname území európskeho významu sa nachádza aj územie európskeho významu Tatry, s identifikačným kódom SKUEV0307, ktorého výmera je 61735,30 ha. Chránené vtáčie územie Tatry bolo zase schválené na základe § 26 ods. 2 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny uznesením vlády Slovenskej republiky č. 636 z 9. júla 2003. Výmera tohto chráneného vtáčieho územia je 54 717 ha a vo veľkej miere (96%) sa prekrýva s územím národného parku. Je tvorené lesnými biotopmi a čiastočne lúkami, ktoré sú dôležité pre hniezdenie vzácnych druhov dravcov²⁶ a lesných kúr ako je tetrov hlucháň (*Tetrao urogallus*) resp. tetrov hoľniak (*Tetrao tetrix*).

Územie európskeho významu Tatry ako aj chránené vtáčie územie Tatry vyhlásené všeobecne záväznými právnymi predpismi jasne deklarujú význam Tatranského národného parku aj z pohľadu európskeho kontextu ochrany prírody a krajiny v snahe zachovať

²⁴ Štátna ochrana prírody SR, Správa Tatranského národného parku. Dokument *Tatry Natura 2000*. Banská Bystrica: Štátna ochrana prírody SR, 2005, s. 2 – 5.

²⁵ Ako všeobecne záväzný právny predpis

²⁶ Jedná sa predovšetkým o orla skalného (*Aquila chrysaetos*), sokola sťahovavého (*Falco peregrinus*) či orla krikl'avého (*Aquila pomarina*)

biologickú rozmanitosť tých druhov rastlín, živočíchov a biotopov, ktoré sú najviac ohrozené ľudskou činnosťou resp. patria k tomu najvzácnejšiemu, čo sa v Európe ako takej zachovalo.

2.3.1 Platná právna úprava ochrany tatranských biotopov

Zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov v jednotlivých ustanoveniach upravuje aj problematiku ochrany biotopov európskeho a národného významu. Zoznam jednotlivých biotopov európskeho a národného významu ako aj ich spoločenská hodnota je obsiahnutý v prílohe č. 1 vyhlášky Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky (ďalej len MŽP SR) č. 24/2003 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny. Biotopy európskeho a národného významu, ktoré sa nachádzajú v územiach európskeho významu majú stupeň ochrany uvedený v národnom zozname, ktorým je výnos MŽP SR č. 3/2004-5.1.

Ostatné biotopy patria do siete chránených území národného významu, t. j. siete maloplošných a veľkoplošných chránených území s priradeným stupňom ochrany (2 – 5) tak ako to stanoví súčasne platný zákon o ochrane prírody a krajiny. Tie biotopy európskeho a národného významu, ktoré sa nachádzajú mimo priestor osobitne chránených území, v krajine s 1. stupňom ochrany, sú zase predmetom všeobecnej ochrany prírody a krajiny podľa § 6 zákona o ochrane prírody a krajiny.

Vyššie uvádzaná problematika ochrany tatranských biotopov, zaradených do sústavy NATURA 2000 veľmi úzko súvisí aj s problematikou veternej smršte, ktorá zasiahla TANAP v roku 2004 a postihla aj územie európskeho významu Tatry i chránené vtáčie územie Tatry. Podmienkou pri akomkoľvek zásahu do biotopu európskeho alebo národného významu, a to vo všetkých stupňoch ochrany, je súhlas príslušného orgánu ochrany prírody a krajiny²⁷. Výnimku z tohto postupu stanovuje § 83 ods. 1 zákona o ochrane prírody a krajiny, ktorý stanoví, že „na účely spojenia konania si môže orgán ochrany prírody vyššieho stupňa vyhradiť rozhodnutie vo veci, o ktorej by inak rozhodoval orgán ochrany prírody nižšieho stupňa.“²⁸ V takom prípade by akýkoľvek zásah do biotopu európskeho alebo národného významu musel povoliť Krajský úrad životného prostredia. Treba zároveň poznamenať, že akékoľvek poškodenie či zničenie biotopu európskeho alebo národného významu je správnym

²⁷ § 64 ods. 1 písm. d) zákona o ochrane prírody a krajiny stanoví, že týmto orgánom, ktorý zabezpečuje výkon štátnej správy na úseku ochrany prírody a krajiny je obvodný úrad životného prostredia.

²⁸ Aktuálne znenie: zákon č. 543/2002 Z. z., o ochrane prírody a krajiny, v znení neskorších predpisov.

deliktom resp. priestupkom podľa zvláštnych právnych predpisov²⁹, v závislosti od subjektu, ktorý takýto zásah vykoná.

2.4 Medzinárodná biosférická rezervácia Tatry

Biosférické rezervácie (ďalej len BR) sú územia chránené podľa predpisov o ochrane prírody, ktoré sú medzinárodne uznané UNESCOm v rámci Programu Človek a biosféra – Man and the Biosphere (skratka MAB). Cieľom tohto programu uzákoneného UNESCOm v roku 1971 je rozvinúť v rámci prírodných a socioekonomických vied základňu pre racionálne využívanie prírodných zdrojov biosféry a pre zlepšenie vzťahov medzi človekom a prírodným prostredím, predpovedať dôsledky dnešných aktivít na zajtrajší svet a tým posilňovať ľudskú schopnosť účinne hospodáriť s prírodnými zdrojmi biosféry.³⁰

Biosférické rezervácie sú presne definované ako územia suchozemských a pobrežných, alebo morských ekosystémov, alebo ich kombinácií, ktoré sú vzhľadom na svoje poslanie členené do troch zón, pričom len jadrová zóna je skutočne rezerváciou. Biosférické rezervácie vyhlasuje, na základe požiadania jednotlivých štátov Medzinárodná koordinačná rada programu MAB. Po splnení kritérií pre výber a fungovanie BR je takéto územie zaradené do Svetovej siete biosférických rezervácií. V týchto chránených územiach sa na základe výsledkov výskumu zosúlaďuje ochrana biotickej rôznorodosti a prírodných zložiek s ich trvalo udržateľným využívaním. Do riešenia úloh biosférických rezervácií sa zapájajú biológovia, ochrancovia prírody, podnikateľské skupiny, riadiace orgány, samosprávy obcí, miestni obyvatelia a vlastníci pozemkov.³¹

Každá biosférická rezervácia musí zároveň plniť tri základné funkcie: funkciu ochrany prírody (ochrana rôznorodosti krajiny, ekosystémov, druhov a genofondu), rozvojovú funkciu (podpora takého hospodárskeho a sociálneho rozvoja, ktorý bude zárukou udržania miestnej kultúry, tradícií a podpory ekologických procesov) a logistickú funkciu (podporu environmentálneho vzdelávania a výchovy, projektov, školení, výskumu a monitoringu zameraného na miestne, regionálne, národné a globálne aspekty ochrany prírody).

Na základe prihlášky Správy TANAP-u, schválenej vládou SR, Organizácia spojených národov pre výchovu, vedu a kultúru – UNESCO zapísala Tatranský národný park do svetového zoznamu biosférických rezervácií v rámci medzivládneho programu Človek

²⁹ Ide o zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov a zákon Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov.

³⁰ Slovenský národný komitét, dokument *Medzinárodná biosférická rezervácia Tatry*, Poprad, 1995.

³¹ Slovenský národný komitét, dokument *Medzinárodná biosférická rezervácia Tatry*, Poprad, 1995.

a biosféra 15. februára 1993, čím bola ustanovená bilaterálna slovensko-poľská biosférická rezervácia TATRY. Výmera tohto jedinečného súboru ekosystémov na žulovom, vápencovom a dolomitovom podloží s typickým ľadovcovým povrchom Západných Karpát je 113 221 ha.³² Za účelom naplnenia jednotlivých uvedených funkcií sa BR TATRY člení na tri zóny:

JADROVÁ ZÓNA

- výmera 49 663 ha (44 % z výmery BR TATRY)
- nadmorská výška 1250-2655 m n. m.
- predstavujú ju najmä územia Národných prírodných rezervácií
- horské a vysokohorské lesy smrekového vegetačného stupňa a spoločenstvá kosodrevinového, alpínskeho a subniválneho stupňa
- územia prísne chránené podľa národnej legislatívy, zamerané výlučne na výskum a ochranu ekosystémov
- samotná BR môže mať jedno alebo niekoľko jadier

NÁRAZNÍKOVÁ ZÓNA

- výmera 23 744 ha (21 % z výmery BR TATRY)
- nadmorská výška 800-1250 m n. m.
- predstavujú ju lesné spoločenstvá okolo intravilánu tatranských osád, kúpeľných, liečebných a turisticko-športových stredísk
- lesy podhorského stupňa, parkové priestory v intravilánoch tatranských osád
- obklopuje jadro resp. jadrá a využíva sa na spoločné činnosti, ako je environmentálna výchova, turistika, rekreácia, aplikovaný a základný výskum, monitoring, liečebné a rehabilitačné aktivity

PRECHODNÁ ZÓNA

- výmera 39 844 ha (35 % z výmery BR TATRY)
- nadmorská výška približne do 800 m n. m.
- predstavuje ju celé ochranné pásmo TANAP-u
- poľnohospodárska a lesná krajina ochranného pásma TANAP-u s historicky vzniknutými podtatranskými obcami a mestami

³² Slovenský národný komitét, dokument *Medzinárodná biosférická rezervácia Tatry*, Poprad, 1995.

- je to územie, kde sa uskutočňuje celá škála poľnohospodárskych aktivít, kultúrnych činností v obciach a kde miestne obyvateľstvo, správa územia, vedci, mimovládne organizácie, kultúrne skupiny a hospodárski i ostatní záujemcovia spolupracujú na spravovaní a trvalo udržateľnom rozvoji (zlepšení kvality ľudského života prežívaného v rámci únosnosti podporných ekosystémov) miestnych zdrojov.³³

Vyhlásením Tatranského národného parku za biosférickú rezerváciu sa samotný TANAP zapojil do svetového procesu súvisiaceho s prechodom od konzervatívnej ochrany ostrovov k integrovanej ochrane krajiny.

2.5 Zonácia Tatranského národného parku

Jeden zo základných a pre národný park nevyhnutných inštitútov predstavuje zonácia národného parku, čiže akési rozčlenenie chráneného územia na zóny na základe stavu biotopov a prírodných hodnôt v nich sa nachádzajúcich. „Potreba ochrany prítomných biotopov a druhov európskeho významu a zachovania ich priaznivého stavu si vyžaduje cielený a v časti územia aktívny prístup. Stratégiou ochrany je preto diferencovaný manažment realizovaný prostredníctvom zonácie územia a programu starostlivosti“³⁴. Zonácia má pozostávať z nasledujúcich zón:

- Zóna A: Patria sem územia, ktoré majú najvýznamnejšie prírodné hodnoty, najmä prirodzené alebo málo zmenené ekosystémy ponechané aj v prípade veterných kalamít na prirodzený vývoj (tzv. územia bez zásahu). Patria sem pôvodné prírodné ekosystémy s vysokým stupňom stability a samoregulačnou schopnosťou. V ÚEV Tatry zóna A zaberá najvyššie položené časti územia: subniválny, alpínsky, subalpínsky a najzachovalejšie časti horského stupňa. Výrazne prevažujú vysokohorské nelesné ekosystémy. Lesné ekosystémy sú tvorené formáciami prírodných lesov a s rozličným stupňom ich prechodu k prirodzeným lesom. Cieľom je ponechať tieto ekosystémy ich prirodzenému vývoju, uchovať alebo obnoviť ich samoregulačné schopnosti a vylúčiť ľudské zásahy do prírodného prostredia.

³³ Slovenský národný komitét, dokument *Medzinárodná biosférická rezervácia Tatry*, Poprad, 1995.

³⁴ Štátna ochrana prírody SR, Správa Tatranského národného parku. Dokument *Tatry Natura 2000*. Banská Bystrica: Štátna ochrana prírody SR, 2005, s. 4.

- Zóna B: Súčasťou sú ekosystémy s určitým hospodárskym využívaním. Zóna je tvorená najmä lesnými porastmi zväčša so zmenenou štruktúrou a lokálne aj zmenenou drevinovou skladbou. Malá časť zóny B sa nachádza aj v subalpínskom, alpínskom až subniválnom stupni. Zaradené sú tu aj trávnaté porasty a mokrade s výskytom vzácných a ohrozených druhov rastlín, ktorých existenciu zabezpečuje aktívny prístup človeka. Je to zóna aktívneho manažmentu, pre zachovanie cieľov ochrany lesné ako aj nelesné ekosystémy je potrebné obhospodarovať najjemnejšími hospodárskymi spôsobmi. Časti plôch po zlepšení stavu biotopov na takú mieru, že už nie sú v ďalšom období potrebné zásahy človeka, budú v budúcnosti preradené do zóny A. Cieľom je zachovať bohatosť biotopov, pri lesoch posilňovať odolnostný potenciál a stabilitu lesných porastov, zachovať prirodzenú pestrosť drevín a spoločenstiev.
- Zóna C: Zahŕňa časti územia s výraznejším premenením pôvodných prírodných zložiek človekom a socioekonomickým využívaním. Dlhodobým cieľom je zabezpečiť aj v intenzívne hospodársky využívaných lesných porastoch vhodné drevinové zloženie, ktoré posilňuje odolnosť porastov, v priestoroch s trávnyimi porastmi zabezpečiť zachovanie druhovej bohatosti a charakteru krajiny a usmerňovať rekreačné a iné využívanie.
- Ochranné pásmo (zóna D): Ochranné pásmo predstavuje kultúrna krajina s rozptýlenými prírodnými hodnotami, na ktoré sa sústreďuje pozornosť ochrany prírody. Vyskytuje sa tu prevažne poľnohospodárska, menej lesná pôda a osídlenie. Platí tu 2. stupeň ochrany prírody. Cieľom ochrany prírody v ochrannom pásme je umožniť a podporovať trvaloudržateľné obhospodarovanie a využívanie územia, ktoré zachováva prírodné, krajinné a kultúrno-historické hodnoty územia, zachovať charakteristický vzhľad krajiny, zlepšiť ekologickú stabilitu krajiny a zachovať biodiverzitu územia.³⁵

Každá zóna je zároveň rozdelená na menšie jednotky, tzv. ekologicko-funkčné priestory (EFP), vymedzené v Programe starostlivosti. Takéto rozdelenie umožňuje flexibilnejší manažment prispôsobený lokálnym podmienkam a okolnostiam. A zóna má dva

³⁵ Štátna ochrana prírody SR, Správa Tatranského národného parku. dokument *Tatry Natura 2000*. Banská Bystrica: Štátna ochrana prírody SR, 2005, s. 5.

ekologicko-funkčné priestory – A1 a A2³⁶, zóna B pozostáva z piatich (B1 – B5)³⁷, zóna C zo štyroch (C1 – C4)³⁸ a ochranné pásmo z troch (OP1 – OP 3)³⁹ ekologicko-funkčných priestorov.

Zónovanie krajiny musí byť integrálnou a nevyhnutnou súčasťou manažmentu chránených území (ďalej len CHÚ) a plánovania ochrany prírody predovšetkým preto, aby bol naplnený samotný zmysel ochrany prírody a špecifické postavenie jedinečných chránených území v nej⁴⁰. Zonácia sa „prijíma sa ako kľúčová stratégia na kombinovanie využitia krajiny s ochranou prírody všade tam, kde treba zlad'ovať rôzne záujmy, rôzne očakávania zdrojov či rôzne spôsoby manažmentu. V procese zónovania sa priradujú krajinné jednotky k špecifickým spôsobom využitia krajiny (režimom manažmentu) a každá zóna tak predstavuje súbor krajinných jednotiek určený na špecifické využitie.“⁴¹ Základné ciele zónovania možno zhrnúť do 2 základných bodov:

- optimalizovať resp. zefektívniť mnohonásobné využívanie krajiny v CHÚ
- zvýšiť kompatibilitu využívania krajiny s prioritami CHÚ⁴²

K tomu aby bol systém zonácie v chránených územiach efektívny a primeraný treba splniť rôzne predpoklady a podmienky. Predovšetkým brať na zreteľ zachovanie a ochranu biodiverzity na danom území, podstatu územných systémov ekologickej stability⁴³ a súlad

³⁶ EFP A1 pozostáva z nelesných a lesných ekosystémov, ponechaných na samovývoj bez využívania na kultúrno-výchovné, športové a rekreačné účely. EFP A2 tvoria nelesné a lesné ekosystémy ponechané na samovývoj, kde je usmernené využívanie na kultúrno-výchovné a športovo-rekreačné účely.

³⁷ EFP B1 tvoria lesné porasty čiastočne zmenené činnosťou človeka, v ktorých však prevažujú pôvodné dreviny a štruktúra je aspoň čiastočne diferencovaná. V jednotke B2 sú zaradené lesné porasty v okolí liečebných, kúpeľných, rehabilitačných a rekreačných zariadení, B3 sú trvalé trávne porasty, B4 nelesné rastlinné spoločenstvá rašelinového charakteru a v priestore B5 vodné toky so zachovalým prirodzeným prúdením vody, korytom a brehovými porastmi.

³⁸ EFP C1 pozostáva zo zmenených lesných ekosystémov s nediferencovanou štruktúrou a nízkou ekologickou stabilitou (prevažne monokultúry smreka), C2 zo zmenených lesných ekosystémov v okolí liečebných, kúpeľných, rehabilitačných a rekreačných zariadení, C3 tvoria trvalé trávne porasty, ktoré vznikli umelým odlesnením (lúky a lúčky pre zver) a C4 pozostáva z nelesných a lesných rastlinných spoločenstiev rašelinného charakteru.

³⁹ EFP OP1 tvoria lesné porasty ochranného pásma, OP2 poľnohospodársky využívané plochy, orná pôda, trvalé trávne porasty, roztrúsená drevinná vegetácia, brehové porasty, stromoradia a lesné spoločenstvá na poľnohospodárskom pôdnom fonde a OP 3 tvoria nelesné rastlinné spoločenstvá rašelinného charakteru.

⁴⁰ K problematike plánovania ochrany prírody viac v publikácii SOULE, Michael. *Viable populations for conservation*. Cambridge: Cambridge University Press, 1987, 189 s.

⁴¹ TOPERCER, Ján. Princípy a kritériá zónovania národných parkov a ich rola v dlhodobom vývoji krajiny na príklade Tatranského národného parku (SR). In NOVÁČEK, Pavel, HUBA Mikuláš (eds) „*Udržitelný rozvoj – stav a perspektivy v roce 2010*“. Sborník přednášek z konference 6. – 8. září 2010. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2010, s. 199 – 212.

⁴² Čo znamená predovšetkým dlhodobu zachovať integritu jednotlivých procesov, ktoré vytvárajú a udržiavajú biodiverzitu a tak zároveň zabezpečiť zachovanie biodiverzity a jej funkcií v chránených územiach.

⁴³ Podrobnejšie k danej problematike viď MÍCHAL, Igor a kol. *Územní zabezpečování ekologické stability. Teorie a praxe*. Praha: Ministerstvo životního prostředí České republiky, 1991. 150 s.

s medzinárodnými smernicami a záväzkami ako aj národnými právnymi normami či odbornými metodikami. Samotné uplatňovanie jednotlivých princípov zonácie závisí často aj od kultúrnych, politických a ekonomických kontextov v príslušnej krajine či danom regióne ako aj od voľby procedúry zónovania, no dlhodobejším trendom je kombinácia rôznych prístupov, kritérií a metód v záujme dosiahnutia a udržania čo najefektívnejšieho a najpriateľnejšieho systému chránených území a jeho funkcií, tak dovnútra ako aj navonok.⁴⁴

V príprave zonácie TANAPu sa za posledné roky premietli viaceré z vyššie uvádzaných vplyvov a predovšetkým odlišné prístupy a politická nevôľa jednotlivých vlád, znemožnili definitívne prijatie tohto tak potrebného nástroja ochrany prírody, predovšetkým na území Tatranského národného parku.

2.5.1 Prehľad prípravy zonácie TANAPu

Príprava zonácie Tatranského národného parku po veternej kalamite, ktorá vážne zasiahla a narušila prírodné ekosystémy Tatier, prebiehala vo viacerých etapách a na jej realizácii a konkrétnych návrhoch sa podieľali všetky dotknuté subjekty. Ešte v apríli 2004, čiže zhruba pol roka pred ekologickou katastrofou v Tatrách, navrhla Správa TANAPu program starostlivosti o Tatranský národný park, v rámci ktorého bola navrhnutá aj zonácia TANAPu. Výmery jednotlivých zón boli navrhnuté nasledovne:

Zóna	Plocha v ha	Podiel v % z výmery TANAPu
A	41425,9	56
B	12590,8	17
C	19793,1	27
D	474,5	1
Spolu	74284,3	100

Predložený program starostlivosti o TANAP (ďalej len PS) a zonácia neboli ale na základe tohto návrhu prijaté dotknutými vlastníckmi, správcami pozemkov a dotknutými samosprávami. Neštátni vlastníci odmietli predložený PS o TANAP pretože nesúhlasili s priebehom A zóny a v predloženom PS podľa nich neboli vyriešené jednotlivé kompenzačné opatrenia. Štátne Lesy TANAPu (ďalej len ŠL TANAPu) nesúhlasili s predloženým PS

⁴⁴ TOPERCER, Ján. Princípy a kritériá zónovania národných parkov a ich rola v dlhodobom vývoji krajiny na príklade Tatranského národného parku (SR). In NOVÁČEK, Pavel, HUBA Mikuláš (eds) „Udržitelný rozvoj – stav a perspektivy v roce 2010“. Sborník přednášek z konference 6. – 8. září 2010. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2010, s. 199 – 212.

pretože nebol vypracovaný v súlade s pripravovanou metodikou na prípravu PS o chránené územia a taktiež nesúhlasili s priebehom jednotlivých zón. Samosprávy a ostatné dotknuté subjekty s navrhovaným programom i zonáciou taktiež nesúhlasili resp. mali k nemu rôzne výhrady.⁴⁵

V roku 2006 bol nový návrh zonácie Tatranského národného parku vypracovaný Štátnou ochranou prírody Slovenskej republiky (ďalej len ŠOP SR), Správou TANAPu a pracovnou skupinou pod vedením RNDr. Krajčoviča. Ani predbežné prerokovanie a konzultácie tohto odborného návrhu s bývalými urbarialistami a samosprávami neprinieslo schválenie systému zonácie na území TANAPu.

V roku 2008 bol odborný návrh zonácie TANAPu prekonzultovaný a prerokovaný s dotknutými vlastníckmi, užívateľmi a samosprávami. Pozemky v správe a užívaní ŠL TANAPu v navrhovanej A a B zóne boli prerokované a akceptované. Na pozemkoch patriacich neštátnym vlastníkom boli predbežne dohodnuté jednotlivé zóny s tým, že je potrebné určiť kompenzačné opatrenia a následne bude možné aj zo strany týchto subjektov akceptovať hranice jednotlivých zón. Neštátni vlastníci požadovali kompenzáciu formou dlhodobého nájmu s tým, že sa diferencovane podľa jednotlivých biotopov určia nájomné ceny. Ďalšou formou možnosti kompenzácie pripadajúcej do úvahy bola výmena pozemkov zaradených do zóny A za pozemky, ktoré sú mimo chránených území.⁴⁶

Kompletná zonácia vo forme návrhu nariadenia vlády SR, ktorým sa vyhlasuje TANAP a jeho zóny bola pripravená v decembri 2008. Oproti minulým návrhom pribudla aj zóna Cr zameraná na rozvoj a skvalitnenie cestovného ruchu, výmery jednotlivých zón sa upravili nasledovne:

Zóna	Plocha v ha	Podiel v % z výmery TANAPu
A	40274,3	54
B	12315,8	17
C	20383,1	27
Cr	723,2	1
D	589,1	1
Spolu	74285,5	100

⁴⁵ Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky: Podklady k príprave zonácie. Dostupné na <<http://www.minzp.sk/files/sekcia-ochranyprrodyakrajiny/zonacia/prehľad-pripravy-zonacie-tanapu-2004-2010-23-jun2011.pdf>>.

⁴⁶ Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky: Podklady k príprave zonácie. Dostupné na <<http://www.minzp.sk/files/sekcia-ochranyprrodyakrajiny/zonacia/prehľad-pripravy-zonacie-tanapu-2004-2010-23-jun2011.pdf>>.

K dohode jednotlivých strán a potrebnému schváleniu zonácie ale ani po týchto rokovaníach nedošlo. Rok 2010 priniesol ďalší návrh zonácie TANAPu vypracovaný komisiou Ministerstva životného prostredia SR pre zonáciu chránených území a tento bol formou zámeru na vyhlásenie zón TANAPu predložený na Krajské úrady životného prostredia v Prešove a v Žiline. Správa TANAPu však nebola na prípravné stretnutia so zástupcami samospráv, vlastníkmi lesných pozemkov a lyžiarskych stredísk prizvaná, predložená zonácia bola v rozpore s požiadavkami ŠL TANAPu, zonácia nebola v súlade s dohodami s neštátnymi vlastníkmi predrokovými v roku 2008 a bola predovšetkým v rozpore s pripraveným návrhom podľa ŠOP SR a Správy TANAPu, čím výrazne zhoršovala predmet ochrany prírody v Tatranskom národnom parku.⁴⁷

Neschopnosť dohody jednotlivých subjektov, nedoriešené kompenzačné opatrenia, politická nevôľa prijať definitívnu podobu zonácie TANAPu a vyhýbanie sa zodpovednosti za daný stav spôsobili značné problémy v oblasti územnej ochrany najznámejšieho a najnavštevovanejšieho slovenského národného parku.

Treba zároveň podotknúť, že v prípade vyhlásenia a schválenia zonácie Tatranského národného parku vládou SR už pred 19. novembrom 2004, kedy postihla TANAP veterná kalamita, akýkoľvek problém s udeľovaním výnimiek na ťažbu kalamitného dreva by bol vyriešený, pretože zonácia by jasne stanovovala pravidlá, kde je kalamitu možné spracovať a kde ju ponechať na samovývoj.

2.5.2 Súčasná právna a politická situácia

Aktuálne platný zákon o ochrane prírody a krajiny v § 30 ods. 1 vymedzuje zóny chránených území tak, že chránené územia možno na základe stavu biotopov členiť najviac na štyri zóny, ak je to potrebné na zabezpečenie starostlivosti o ne. Základným kritériom vymedzovania a odstupňovania týchto zón je povaha prírodných hodnôt v nich. Zóne A zodpovedá piaty stupeň ochrany, zóne B štvrtý, zóne C tretí a zóne D druhý stupeň ochrany. Dôležitou skutočnosťou je fakt, že stupeň ochrany určený podľa zón má prednosť pred stupňom ochrany ustanoveným v § 18 ods. 2 a v § 19 ods. 2 ZOPK⁴⁸ ako aj pred všeobecne záväzným právnym predpisom, ktorým bolo chránené územie vyhlásené resp. ustanovené.

⁴⁷ Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky: Podklady k príprave zonácie. Dostupné na <<http://www.minzp.sk/files/sekcia-ochranyprrodyakrajiny/zonacia/prehľad-pripravy-zonacie-tanapu-2004-2010-23-jun2011.pdf>>.

⁴⁸ Tieto ustanovenia totiž stanovujú, že na území CHKO obecné platí druhý a na území NP tretí stupeň ochrany za predpokladu, že ZOPK nestanoví niečo iné.

Problémovým ustanovením je v danej zložitej situácii doposiaľ naďalej neschválenej zonácie TANAPu § 30 ods. 2 ZOPK. Ten totiž stanoví nasledovné: „Vyhlásenie jednotlivých zón chránených území ustanoví všeobecne záväzným právnym predpisom orgán ochrany prírody oprávnený chránené územie podľa tohto zákona vyhlásiť (ustanoviť); zóny v národnom parku ustanoví všeobecne záväzným právnym predpisom ministerstvo po dohode s ministerstvom pôdohospodárstva.“⁴⁹ Ani jedna vláda však za posledné roky nedokázala prijať konsenzus spočívajúci v dohode rezortov životného prostredia a pôdohospodárstva na podobe zonácie TANAPu.

Ako optimálne sa v súčasnosti javí riešenie zonácie TANAPu v podobe návrhu nového zákona o ochrane prírody a krajiny. Ten rieši systém zonácie chránených území v podobe rozčlenenia CHÚ na dve zóny, na zónu A – územie s prísnou ochranou (tzv. bezzásahová zóna) a zónu B – územie s aktívnou ochranou (tzv. manažovaná zóna) s vymedzenými ekologicko-funkčnými priestormi. Zastavané územie vo vnútri veľkoplošných CHÚ by sa malo zároveň stať súčasťou ochranného pásma CHÚ.⁵⁰

Tento systém zonácie by vychádzal z rozčlenenia CHÚ na dva základné režimy ochrany v CHÚ a to na územia s prísnou ochranou (tzv. bezzásahové územia)⁵¹ a územia s aktívnou ochranou (tzv. manažované územia)⁵². Súčasnú podobu územnej ochrany prírody a krajiny v platnom ZOPK spočívajúcu v rozčlenení na jednotlivé stupne ochrany definované v §§ 12 – 17 ZOPK by tak v pripravovanom návrhu nového zákona o ochrane prírody a krajiny nahradil systém základných obmedzení, ktoré by sa viazali na príslušnú kategóriu CHÚ. Špeciálne obmedzenia by boli následne vyšpecifikované na mieru konkrétneho CHÚ vo vyhlasovacom predpise.⁵³

⁴⁹ Aktuálne znenie: zákon č. 543/2002 Z. z., o ochrane prírody a krajiny, v znení neskorších predpisov.

⁵⁰ Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky: Podklady k príprave návrhu nového zákona o ochrane prírody a krajiny. Dokumenty zo stretnutí pracovnej skupiny pre ochranu prírody a krajiny. Dostupné na <<http://www.minzp.sk/sekcie/temy-oblasti/ochrana-prirody-krajiny/priprava-navrhu-noveho-zakona-ochrane-prirody-krajiny/pracovna-skupina-ochranu-prirody/>>.

⁵¹ Cieľom ochrany v týchto územiach by bola ochrana prirodzených procesov a režim ochrany v týchto územiach by bol stanovený bez zámerných ľudských aktivít, s výnimkou voľného vstupu peších návštevníkov a neinvazívneho výskumu.

⁵² Cieľom ochrany v týchto územiach by zase bolo zabezpečenie priaznivého stavu chránených druhov a biotopov, udržanie charakteristickej krajinnej štruktúry a významných krajinných prvkov, pričom v týchto územiach by sa uplatňovali postupy stanovené plánmi manažmentu.

⁵³ Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky: Podklady k príprave návrhu nového zákona o ochrane prírody a krajiny. Dokumenty zo stretnutí pracovnej skupiny pre ochranu prírody a krajiny. Dostupné na <<http://www.minzp.sk/sekcie/temy-oblasti/ochrana-prirody-krajiny/priprava-navrhu-noveho-zakona-ochrane-prirody-krajiny/pracovna-skupina-ochranu-prirody/>>.

2.6 Environmentálna katastrofa v Tatrách

19. novembra 2004 víchrica sprevádzaná veľmi silným nárazovým vetrom extrémnej sily zasiahla a značne poškodila pás 40 – 110 ročného lesa, široký 2,5 až 5 km a dlhý takmer 50 km od Podbanského po Tatranskú Lomnicu.⁵⁴ Drvivá väčšina stromov v tejto lokalite padla alebo bola zničená. Poškodených bolo 12 600 ha lesných ekosystémov z celkovej plochy Tatranského národného parku (73 800 ha), čo predstavuje objem až 2,5 mil. m³ poškodenej drevnej hmoty.

Jednalo sa o škody obrovského rozsahu. Zničený les tvorili prevažne umelo vysadené smrekové monokultúry (85 % zastúpenie smreka + jedľa a smrekovec) v nižšie položenej časti národného parku, ktoré boli založené po kalamite v 30. rokoch minulého storočia. Len málo stromov a menších skupiniek bolo zničených v lesoch vo vyšších častiach národného parku, ktoré predstavujú viac prírodné typy s vyššou diverzitou a štruktúrou. Vysoké Tatry postihli tiež veľké ekonomické škody na budovách, hoteloch a infraštruktúre.⁵⁵

Vzápätí po tejto udalosti sa začala širšia diskusia o tom, či všetku kalamitnú drevnú hmotu spracovať alebo časť z nej ponechať na samovývoj, diskusia o využití tejto udalosti na investíciu do rozvoja cestovného ruchu, diskusia o budúcej podobe TANAPu a jeho charaktere.

Treba však poznamenať, že táto udalosť z pohľadu legislatívy nič nezmenila. TANAP naďalej ostáva národným parkom, ktorý predstavuje najvýznamnejšie prírodné dedičstvo štátu a v ktorom je a musí byť ochrana prírody nadradená nad ostatné činnosti realizované na jeho území. O nevyhnutnosti správneho a efektívneho využívania jednotlivých právnych nástrojov ochrany prírody TANAPu, tak aby zabezpečili právnu ochranu i ekologickú stabilitu tohto obzvlášť chráneného územia v období po veternej kalamite z roku 2004, je pojednávané v ďalšej časti práce.

⁵⁴ Konkrétny sled udalostí niekoľko minút a hodín po tejto katastrofe zo záznamov krízového štábu mesta Vysoké Tatry zachytáva publikácia Václava Motyčku Vietor v Tatrách. Jedná sa vôbec o prvú knižne vydanú publikáciu niekoľko týždňov po samotnej veternej kalamite.

⁵⁵ ŠVAJDA, Juraj, VANČURA, Tomáš, VOLOŠČUK, Ivan. *Desať mesiacov po víchrici v Tatrách, Fakty a dokumenty*. Zvolen: ŠOP SR – Správa TANAPu, 2005, s. 203.

3. Inštitucionálne zabezpečenie ochrany TANAPu

3.1 Správa TANAPu

Správa Tatranského národného parku je odborná organizácia ochrany prírody a krajiny, s pôsobnosťou na území Tatranského národného parku a jeho ochranného pásma. Sídli v Tatranskej Štrbe a je súčasťou organizácie Štátnej ochrany prírody Slovenskej republiky so sídlom v Banskej Bystrici, ktorá spadá pod rezort Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky.

Predmetom činnosti tejto organizácie je ochrana prírody a krajiny na území v jej pôsobnosti, čiže na území TANAPu, starostlivosť o ekosystémy, príprava odborných stanovísk pre vydávanie súhlasov, vyjadrení, záväzných posudkov a výnimiek orgánmi štátnej správy ochrany prírody a krajiny, dozorná činnosť podľa § 71 § 79 ZOPK, výskumná a dokumentačná činnosť ako aj kultúrno-výchovná, edičná a propagačná činnosť, prejavujúca sa predovšetkým v oblasti ekologickej výchovy a environmentálneho vzdelávania obyvateľov a návštevníkov národného parku.⁵⁶

Správa TANAPu však ako taká nemá právnu subjektivitu, je odbornou organizáciou MŽP SR, pričom nemá ani vlastný systém financovania, ale je financovaná zo štátneho rozpočtu SR. O tejto skutočnosti, problémoch z toho vyplývajúcich ako aj potrebných riešeniach je pojednávané v ďalšej časti tejto práce.

3.2 Štátne lesy TANAPu

Štátne lesy Tatranského národného parku (ďalej len ŠL TANAPu) sú štátnou príspevkovou organizáciou, zriadenou rozhodnutím Ministerstva pôdohospodárstva SR č. 3610/187/1994-100 zo dňa 22.12.1994 v znení doplnku č. 3255/1996-100 zo dňa 14.11.1996.

ŠL TANAPu sú právnickou osobou vystupujúcou v právnych vzťahoch v mene štátu ako správca majetku. Ako správca majetku tak koná v mene štátu pred súdmi a inými orgánmi vo veciach, ktoré sa týkajú majetku štátu spravovaného touto organizáciou, pričom priamo nadriadeným orgánom pre ŠL TANAPu je Ministerstvo pôdohospodárstva SR.⁵⁷

Do predmetu činnosti tejto organizácie spadá hlavne spravovanie a obhospodarovanie

⁵⁶ Štátna ochrana prírody SR, Správa Tatranského národného parku. Dokument *Tatry Natura 2000*. Banská Bystrica: Štátna ochrana prírody SR, 2005. Dostupné na <<http://www.spravatanap.org/documents/links.html>>.

⁵⁷ Štátne lesy Tatranského národného parku: organizačná štruktúra, dokument organizačný poriadok. Dostupné na <<http://www.lesytanap.sk/02-organizacna-struktura>>.

lesných pozemkov, stavieb a zariadení, ktoré slúžia lesnému hospodárstvu a sú vo vlastníctve štátu na území Tatranského národného parku ako aj v jeho ochrannom pásme v súlade s príslušnými ustanoveniami zákona č. 326/2005 Z. z. o lesoch, v znení neskorších predpisov. Rovnako tak zabezpečuje a vykonáva činnosti vyplývajúce zo zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny, v znení neskorších predpisov a spravuje majetok štátu podľa zákona č. 278/1993 Z. z. o správe majetku štátu v znení neskorších predpisov.

Z vymedzených základných činností ŠL TANAPu na úseku lesného hospodárstva, verejnoprospešných činností a ochrany krajiny možno spomenúť predovšetkým starostlivosť o zachovanie biodiverzity lesných a nelesných ekosystémov a zvyšovanie ich ekologickej stability, starostlivosť o genofond lesných drevín, pestovná činnosť, monitorovanie zdravotného stavu lesa či výskum lesných a nelesných ekosystémov.⁵⁸

3.3 Systém rozhodovania na území TANAPu

Ako je vyššie uvádzané, na území TANAPu pôsobia nezávisle na sebe, spadajúc pod odlišné ministerstvá a mnohokrát aj s rozdielnymi názormi na riešenie vzniknutých problémov na území TANAPu dve organizácie – Správa TANAPu a Štátne lesy TANAPu.

Jednou z hlavných príčin súčasného právneho stavu neschválenej zonácie na území Tatranského národného parku je práve skutočnosť, že aktuálne platný a účinný zákon o ochrane prírody a krajiny stanovuje veľmi zložitú administratívnu usporiadanie a rozdelenie jednotlivých kompetencií medzi rôzne štátne organizácie na nielen miestnej či regionálnej úrovni Tatier resp. iných národných parkov, ale aj na úrovni celoštátnej. Súčasný systém rozhodovania na území TANAPu je v kompetencii viacerých orgánov, ktoré prijímajú jednotlivé rozhodnutia na základe svojich kompetencií, stanovených týmto orgánom podľa zvláštnych právnych predpisov. Takýto stav nekonzistentného rozhodovania na území národného parku je nežiadúci.

Ministerstvo životného prostredia má za úlohu dozerať na uplatňovanie zákona NR SR č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny (ZOPK), uplatňovanie smerníc Rady Európskej únie č. 79/409 o ochrane voľne žijúcich vtákov a č. 92/43 o ochrane biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín. Tomuto ústrednému orgánu štátnej správy zároveň podlieha Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky a jej jednotlivé zložky, ktoré zahŕňajú národné parky a chránené krajinné oblasti ako aj Slovenská inšpekcia životného

⁵⁸ Štátne lesy Tatranského národného parku: organizačná štruktúra, dokument organizačný poriadok. Dostupné na <<http://www.lesytanap.sk/02-organizacna-struktura>>.

prostredia.

Naproti tomu Ministerstvo pôdohospodárstva zodpovedá za štátne lesy a prácu štátnych lesných závodov.⁵⁹ Slovenská inšpekcia životného prostredia má vo svojej kompetencii dohľad nad environmentálnymi aktivitami či kontrolu kvality životného prostredia. Môže zároveň nariadiť nápravné opatrenia. Organizácia Štátnych lesov je výkonným orgánom starostlivosti o štátne lesy na území TANAPu, Štátna ochrana prírody⁶⁰ je zase poradnou organizáciou pre všetky príslušné orgány, ktoré prichádzajú pri svojom rozhodovaní do akejkoľvek konfrontácie s ochranou prírody a krajiny.

Krajský úrad ako orgán ochrany prírody vykonávajúci vo veciach ochrany prírody a krajiny štátnu správu podľa ZOPK má týmto zákonom stanovené špecifické kompetencie nachádzajúce sa v ustanovení § 67 ZOPK.⁶¹ Okrem iného je v jeho kompetencii poskytovať súkromným vlastníkom pôdy príslušné kompenzácie či vydávať povolenie na odstraňovanie padnutého dreva. Samosprávny kraj požíva zase špecifické kompetencie v oblasti schvaľovania regionálneho plánu.

Prvostupňový výkon štátnej správy v oblasti ochrany prírody a krajiny v rozsahu stanovenom ZOPK je realizovaný okresnými úradmi v zmysle ustanovenia § 68 ZOPK. Tieto úrady napríklad obstarávajú a schvaľujú dokumenty regionálneho územného systému ekologickej stability resp. majú všeobecné kompetencie pre obstarávanie lokálnych služieb. Miestnym zastupiteľstvám obcí je zase ponechané rozhodovanie vo veciach ochrany drevín, zahŕňajúce starostlivosť o dreviny, problematiku výrubu týchto drevín ako aj problematiku nápravných opatrení.⁶²

Štruktúra administratívneho a rozhodovacieho usporiadania na území TANAPu, ktorá zahŕňa rôzne sektorové a viacúčelové orgány, pracujúce v rôznom priestorovom rozsahu, spôsobuje zložitosť daného systému, rozpory v rozhodovaní ako aj zdĺhavosť v procese samotného rozhodovania. Správa TANAPu ani jej nadriadený orgán, ktorým je Štátna ochrana prírody, nedisponujú v podstate žiadnou rozhodovacou právomocou a ich účelom je pôsobiť na poli poradných orgánov a vedeckých centier tak ako je to popisované vyššie.

⁵⁹ Dokument misie IUCN v Tatranskom národnom parku, apríl 2005. In ŠVAJDA, Juraj, VANČURA, Tomáš, VOLOŠČUK, Ivan. *Desať mesiacov po víchrici v Tatrách, Fakty a dokumenty*. Zvolen: ŠOP SR – Správa TANAPu, 2005, s. 263.

⁶⁰ Túto organizáciu tvoria vedecké centrum, dve regionálne centrá a všetky správy národných parkov a chránených krajinných oblastí. Správy národných parkov plnia zároveň úlohu prípravy plánov starostlivosti pre jednotlivé národné parky, ktoré sú schvaľované následne Ministerstvom životného prostredia.

⁶¹ Aktuálne znenie: zákon č. 543/2002 Z. z., o ochrane prírody a krajiny, v znení neskorších predpisov.

⁶² K tomu vid' ustanovenie § 69 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny, v znení neskorších predpisov.

Príčinu týchto skutočností treba hľadať v pôvodnom organizačnom usporiadaní orgánov TANAPu. Pred rokom 1995 spravovala záväzky štátu voči TANAPu len jedna organizácia. „Tatranský národný park a štátne lesy boli jednou organizáciou, na ktorú dozeralo Ministerstvo poľnohospodárstva, kým Ministerstvo životného prostredia dozeralo na implementáciu ochrany prírody a krajiny. V roku 1996 bola zriadená nová Správa Tatranského národného parku, v pôsobnosti Štátnej ochrany prírody Ministerstva životného prostredia a bola oddelená od riadenia štátnych lesov.“⁶³ Na základe tejto skutočnosti možno povedať, že týmto vyčlenením Správy TANAPu boli kompetencie ochrany prírody a krajiny značne oslabené a v situáciách mnohých sporov, na ktorých jednej strane stoja záujmy štátu o životné prostredie a na druhej strane záujmy ekonomického rozvoja územia a jeho lesného hospodárstva, ochrana prírody a princípy, na ktorých je postavená ustupujú do ústrania resp. nie sú vôbec rešpektované.

Tieto rozpory prameniace v odlišnej kompetencii rozhodovacích orgánov, a často aj v ich odlišných záujmoch, sa naplno prejavili aj po veternej kalamite, ktorá zasiahla TANAP v roku 2004 a vážne porušila jeho prírodné hodnoty. „Vďaka nekonceptnému riešeniu ochrany prírody TANAPu, kompetenčnému sporu medzi Ministerstvom životného prostredia a Ministerstvom pôdohospodárstva, nejasnej legislatíve a trvaní na koncepcii zeleného lesa, v ktorom nie sú vidieť mŕtve stromy sa pôvodne lesnícko-ochranársky orientované Štátne lesy TANAPu umelo dostávajú do čoraz silnejšej opozície k záujmom ochrany prírody.“⁶⁴ Tento postoj organizácie Štátnych lesov sa prejavil v období po kalamite predovšetkým v snahe ťažby väčšiny kalamitného dreva na území zasiahnutom veternou kalamitou a to aj v najprísnejšie chránených zónach TANAPu, čiže v zónach 4 a 5 bez snahy rešpektovať zásady ochrany prírody a krajiny a v realizácii tejto ťažby bez udelenia výnimiek zo strany kompetentných orgánov.

Aj napriek skutočnosti množstva administratívnych úrovní a rôznych kompetencií je nevyhnutné snažiť sa nájsť optimálne riešenie a toto legislatívne ustanoviť tak, aby v budúcnosti prijaté právne predpisy zamedzili rôznym vzájomne si odporujúcim rozhodnutiam na chránenom území národného parku.

Jedným z odporúčaní Svetovej únie ochrany prírody (ďalej len IUCN) k riešeniu

⁶³ Dokument misie IUCN v Tatranskom národnom parku, apríl 2005. In ŠVAJDA, Juraj, VANČURA, Tomáš, VOLOŠČUK, Ivan. *Desať mesiacov po víchrici v Tatrách, Fakty a dokumenty*. Zvolen: ŠOP SR – Správa TANAPu, 2005, s. 264.

⁶⁴ JAKUŠ, Rastislav. *Zachraňujeme tatranské lesy?* In ŠVAJDA, Juraj, VANČURA, Tomáš, VOLOŠČUK, Ivan. *Desať mesiacov po víchrici v Tatrách, Fakty a dokumenty*. Zvolen: ŠOP SR – Správa TANAPu, 2005, s. 180.

naliehavých problémov ochrany prírody a udržateľného rozvoja na území TANAPu, ktoré vychádzajú z medzinárodných skúseností, je zriadenie nového strešného orgánu pre TANAP s výkonnou zodpovednosťou vo všetkých záležitostiach týkajúcich sa TANAPu (ochrana prírody a krajiny, lesníctvo, zmeny využitia krajiny atd.). Takto širšie založený a jednotný orgán by napomohol k zlepšeniu štruktúry rozhodovania vo vzťahu k TANAPu a zabezpečil by efektívnejšie administratívne fungovanie systému v záujme ochrany a starostlivosti o národný park s možnosťou zapojenia sa rôznych záujmových skupín do tohto procesu.

Tento orgán by mal zároveň reprezentovať záujmy štátnej, regionálnej a miestnej štátnej správy, jednotlivých miestnych zastupiteľstiev, vlastníkov pôd ako aj environmentálnych mimovládnych záujmových skupín.⁶⁵ Ustanovením takéhoto orgánu by zároveň došlo k naplneniu požiadavky funkčnej integrácie Správy TANAPu a Štátnych lesov TANAPu.

Vytvorením jednotného rozhodovacieho orgánu pre TANAP by sa predišlo do budúcnosti mnohým rozporom a existencia jedného výkonného orgánu by zároveň značne zefektívnila výkon štátneho dozoru na území TANAPu tak ako to predpokladá § 71 ZOPK. Je nevyhnutné preto prijať také legislatívne zmeny, ktorými tento orgán nadobudne právnu subjektivitu a prostredníctvom ktorých mu bude daná do pôsobnosti všetka výkonná a rozhodovacia právomoc v súvislosti s TANAPom.

3.4 Manažment Tatranského národného parku a jeho plánovanie

Plánovanie a manažment chránených území je nevyhnutným predpokladom preto, aby akékoľvek zákonom chránené územia (v našom prípade TANAP) neostali len akýmisi izolovanými jednotkami, ale boli „ekologicky, ekonomicky, politicky a kultúrne napojené na územia, ktoré ich obklopujú“⁶⁶

Koncepcia ochrany prírody Tatranského národného parku momentálne nezohľadňuje aktívny prístup, ktorý by mal spočívať nielen v ekologických, ale aj v ekonomických a v spoločensko-kultúrnych interakciách daného chráneného územia. Tento aktívny prístup manažmentu chránených území v podstate spočíva na princípe trvalo udržateľného rozvoja (v novšom ponímaní udržateľného rozvoja) ako jedného z obecných postulátov, vyjadrujúcich

⁶⁵ Podrobnejšie vid' dokument IUCN Mission to Tatra National Park, Republic of Slovakia, april 2005, report by Roger Crofts, Marija Zupancic-Vicar, Tamas Marghescu and Zenon Tederko. Dostupné aj na <http://www.wolf.sk/files/dokumenty/IUCN_EN_zaverecna_sprava_2005.pdf>.

⁶⁶ Dokument misie IUCN v Tatranskom národnom parku, april 2005. In ŠVAJDA, Juraj, VANČURA, Tomáš, VOLOŠČUK, Ivan. *Desať mesiacov po víchrici v Tatrách, Fakty a dokumenty*. Zvolen: ŠOP SR – Správa TANAPu, 2005, s. 266.

špecifiká životného prostredia a jeho ochrany. Tento princíp „koordinuje nezbytnou ochranu životního prostředí s požadavky ekonomického a sociálního rozvoje. Při jeho uplatňování v právu to znamená provádět regulaci společenských vztahů zaměřenou na šetrné využívání přírodních zdrojů, jež umožní rozvoj, při němž budou respektovány požadavky na zachování příznivého životního prostředí.“⁶⁷

K tomu, aby bol na danom chránenom území realizovaný integrovaný manažment je dôležitá koexistencia integrovaného plánovania a riadenia chráneného územia, integrácie rôznych záujmov a prístupov, regionálnych požiadaviek a medzinárodných záväzkov, marketingu, konkrétnych rozhodnutí, územného plánovania, komunikácie, financovania i vytvorenia jednotlivých benefitov.⁶⁸

Problematika integrovaného manažmentu TANAPu súvisí aj so zachovaním biologickej rozmanitosti a teda ochrany biodiverzity, ktorá predstavuje jeden z globálnych problémov životného prostredia. K znižovaniu biodiverzity dochádza v celosvetovom meradle.⁶⁹ Ochrane biodiverzity a zamedzeniu jej ďalšieho znižovania sa venovala aj Medzinárodná konferencia v Rio de Janeiro v roku 1992, na ktorej bol prijatý rámcový Dohovor o biologickej rozmanitosti, ktorý síce stanovil viaceré procesne aj hmotnoprávne povinnosti, no tieto boli formulované relatívne abstraktne. Konkrétne ciele ochrany biodiverzity na obdobie rokov 2002 – 2010 boli stanovené na Svetovom summite o udržateľnom rozvoji v roku 2002 v Johannesburgu. Ani v tomto prípade však prijaté opatrenia neboli úplne a exaktne realizované v praxi a za svojimi návrhmi zaostali.⁷⁰

Čo je ale v súvislosti s TANAPom a ochranou jeho biodiverzity podstatné je skutočnosť, že jedným z najefektívnejších nástrojov ochrany biodiverzity je pokladaná samotná existencia chráneného územia, jeho integrovaného manažmentu resp. vyhlásenie nových chránených území, tak ako to deklarujú závery vyššie uvedených medzinárodných konferencií o životnom prostredí, ale aj politika Európskej únie, keď táto v oblasti ochrany biodiverzity nezaostáva a proti ďalšiemu znižovaniu biodiverzity bojuje aj prostredníctvom ochrany jednotlivých chránených území a vyhlasovania nových, keď v súčasnosti viac ako 20% územia Európskej únie tvoria chránené územia.

⁶⁷ DROBNÍK, Jaroslav. In DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 51.

⁶⁸ ŠVAJDA, Juraj. *Hodnotenie integrovaného manažmentu slovenských národných parkov*. Klagenfurt: MSc thesis, 2009, s. 67.

⁶⁹ Túto skutočnosť potvrdzujú aj oficiálne dokumenty Medzinárodnej únie pre ochranu prírody IUCN (International Union for Conservation of Nature) a Svetového fondu na ochranu prírody WWF (World Wildlife Fund), ktorými sú IUCN red list a WWF living planet index.

⁷⁰ DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 104-113.

Ochrana biodiverzity v chránených územiach však nikdy nemôže byť účinná bez efektívneho riadenia a ekologicky reprezentatívneho udržania daného chráneného územia. Je jednoducho potrebné, aby dané chránené územie, v našom prípade Tatranský národný park, nebol len „papierovým parkom“. Jedná sa o termín, ktorý označuje chránené územia, ktoré síce existujú na papieri, ale nedosahujú splnenie cieľov svojej ochrany.⁷¹

Zaujímavým a odborne uznávaným prístupom ako realizovať manažment chránených území je metodika integrovaného manažmentu chránených území IPAM, založená na skutočnosti, že každé chránené územie prechádza v procese svojej existencie 3 základnými fázami – prípravnou fázou, plánovacou fázou a implementačnou fázou. Každá fáza je indikovaná určitými oblasťami manažmentu, čo v konečnej situácii má vytvoriť predpoklad dobrého a efektívneho manažmentu daného chráneného územia.

Jedna zo štúdií manažmentu chránených území sa zameriava exkluzívne na slovenské národné parky, medzi nimi aj na TANAP.⁷² Možno konštatovať, že žiaden slovenský národný park vrátane TANAPu nedosiahol ani 50% úroveň efektívneho manažmentu v rámci systému IPAM. Aj napriek dlhej histórii a tradícii je evidentné, že manažment TANAPu nedosahuje požadovanú úroveň. Pod tento stav sa podpisuje minimálna podpora miestneho obyvateľstva k ochrane prírody, nedostatočná komunikácia a participácia verejnosti na plánovacích procesoch ochrany a obnovy TANAPu po veternej kalamite z roku 2004, metodika prípravy zónovania TANAPu ako aj zdĺhavá príprava Programu starostlivosti o TANAP založeného na ekosystémovom prístupe.

Úroveň manažmentu súčasného TANAPu má na svedomí aj situácia v oblasti ekonomických regionálnych programov. Štúdie, ktoré by prezentovali pozitívny ekonomický dopad TANAPu a jeho vnímanie v očiach verejnosti chýbajú a akceptovateľnosť národného parku v očiach verejnosti i všetkých zainteresovaných strán nie je na požadovanej úrovni. TANAP nemá v oblasti personálneho a organizačného rozvoja spracovanú víziu, ktorá by napomohla zefektívniť stávajúci systém. K nelichotivej situácii sa pridáva aj nedostatočný monitoring a výskum na území TANAPu, zastarané a neinovatívne informačné a vzdelávacie aktivity ako napríklad aj marketingová skutočnosť, že TANAP neprezentuje logo Tatranského národného parku ako obchodnú značku pre miestne produkty a služby.⁷³

⁷¹ Viac k danej problematike viď publikácia Stoll-Kleemann, Susanne, Job, Hubert - The relevance of effective protected areas for biodiversity conservation.

⁷² Jedná sa o štúdiu vypracovanú Ing. Jurajom Švajdom Ph.D. za asistencie spolupracovníkov počas štúdia na univerzite v Klagenfurte s názvom Evaluation of integrated protected area management in Slovak national parks.

⁷³ ŠVAJDA, Juraj. *Hodnotenie integrovaného manažmentu slovenských národných parkov*. Klagenfurt: MSc thesis, 2009, s. 87.

Vyššie uvádzané nedostatky, na ktoré upozorňuje aj spomínaná štúdia Juraja Švajdu je nevyhnutné postupne odstraňovať a prostredníctvom konkrétnych opatrení dosiahnuť požadovaný stav manažmentu na území TANAPu. Tak hromadiace sa ekonomické problémy, rôzne politické prístupy k riešeniu obnovy TANAPu, záujmy lobistických skupín, ale aj klimatické zmeny by mali byť dôvodom prijatia rýchlych a odborných rozhodnutí smerujúcich k zlepšeniu a efektívnemu riadeniu manažmentu Tatranského národného parku.

4. Administratívne-právne nástroje ochrany TANAPu

Nástroje ochrany životného prostredia môžeme obecné charakterizovať ako prostriedky ovplyvňovania stavu životného prostredia a ako metódy ovplyvňovania správania sa ďalších subjektov vo vzťahu k životnému prostrediu. Právna náuka tieto nástroje delí do dvoch základných skupín. Administratívne-právne nástroje spolu s koncepčnými nástrojmi patria do skupiny nástrojov priameho pôsobenia na stav životného prostredia, ktoré odpovedajú metódam právnej regulácie. Naproti tomu ekonomické nástroje patria do skupiny nástrojov nepriameho pôsobenia, ktorým právo poskytuje formu záväzného a vynútiteľného chovania aj napriek ich povahe mimoprávných nástrojov ochrany ŽP.⁷⁴

V súvislosti s TANAPom a jeho obnovou a rozvojom po veternej kalamite možno za najdôležitejšie administratívne-právne nástroje ochrany považovať ukladanie povinností, spoločne s udeľovaním rôznych povolení, súhlasov, stanovísk a výnimiek zo zákazu.

4.1. Ukladanie povinností

Nástroje administratívnej povahy ukladajú povinnosti vo forme zákazov, príkazov a obmedzení, z ktorých vyplýva požiadavka niečoho sa zdržať, niečo strpieť alebo niečo aktívne vykonať v záujme ochrany životného prostredia. „Tyto povinnosti jsou buď stanoveny přímo zákonem nebo mohou být uloženy na základě zákona a v jeho rámci abstraktním nebo konkrétním aktem příslušného orgánu veřejné správy.“⁷⁵

V súvislosti s TANAPom ako chráneným územím v podobe národného parku sa stretávame s nástrojmi administratívnej povahy v ustanoveniach § 14 - § 16 ZOPK, v ktorých sú stanovené rôzne zákazy konkrétnych činností podľa jednotlivých stupňov ochrany. Zákon ale nie je schopný všetky povinnosti konkretizovať natoľko, aby mohli postihnúť všetky možné situácie, v ktorých sa objaví potreba zaistiť ochranu ŽP. Z toho dôvodu mnohé povinnosti dostávajú konkrétnu podobu až v akte príslušného orgánu štátnej správy.⁷⁶

Jedným z aktov orgánov štátnej správy, ktorý dáva jednotlivým povinnostiam konkrétnu podobu je v prípade TANAPu všeobecne záväzná vyhláška Krajského úradu v Prešove č. 1/1999 z 29. júna 1999 o Návštevnom poriadku Tatranského národného parku.

⁷⁴ DROBNÍK, Jaroslav. In DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 37.

⁷⁵ STEJSKAL, Vojtěch. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost*. Praha: Linde Praha, 2006, s. 514-515.

⁷⁶ DROBNÍK, Jaroslav. In DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 37.

V ustanovení § 2 ods. 1 tejto vyhlášky je stanovené, že „návštevný poriadok národného parku upravuje podrobnosti o povinnostiach návštevníkov národného parku, o rozsahu a spôsobe dopravy na jeho území a o kultúrno-výchovnom využívaní národného parku.“⁷⁷

Najväčšmi sa však problematika efektivity administratívne-právnych nástrojov ochrany TANAPu prejavila v období spracovávaní kalamitnej drevnej hmoty po novembri 2004. § 15 ods. 1 písm. b) a d) ZOPK zakazuje na území, na ktorom platí štvrtý stupeň ochrany ťažiť drevnú hmotu holorubným hospodárskym spôsobom a aplikovať chemické látky a hnojivá. Ustanovenie § 16 ods. 1 písm. b) a f) ZOPK zase na území, na ktorom platí piaty stupeň ochrany zakazuje zasiahnuť do lesného porastu a poškodiť vegetačný a pôdny kryt a zakazuje rušiť pokoj a ticho. Systém jednotlivých zákazov však úzko súvisí s udeľovaním príslušných výnimiek z týchto zákazov, o ktorých je bližšie pojednávané v nasledujúcej časti tejto kapitoly.

Možno sa len stotožniť s názorom, že aj keď nie je možné všetky povinnosti stanoviť priamo zákonom, je potreba v jednotlivých zákonoch vzťahujúcich sa na ochranu životného prostredia hľadať povinnosti rámcovej povahy, ktoré bude možné v budúcnosti vo väčšej miere konkretizovať s využitím dostupných poznatkov v záujme ochrany prírody. „Postupne by sa tak měl na nezbytnou míru zúžiť priestor pre voľnú úvahu správnych orgánů při ukládání povinností, a to i v zájmu posilování autority práva v ochraně životního prostředí.“⁷⁸

4.2 Povolenia, súhlasy, stanoviská a výnimky zo zákazu

Tieto nástroje sú vydávané orgánmi štátnej správy buď ako predpoklad určitej zákonom označenej činnosti, ako podmienka pre vydanie povolenia alebo ako vyjadrenia v podobe požadovaných podkladov pre vydanie určitého rozhodnutia. Základnou funkciou týchto nástrojov je hlavne prevencia v ochrane životného prostredia. „Pokud by se určitá zamýšlená činnost mohla dostat do rozporu se zájmy na ochranu životního prostředí, lze jí včas zabránit neudělením potřebného povolení či souhlasu. V ostatních případech, kdy ji povolit lze, se tak může stát za podmínek, které by měli vyloučit nebo aspoň zmírnit její nepříznivý dopad na životní prostředí.“⁷⁹

V súvislosti s TANAPom a jeho obnovou po veternej kalamite sa stal

⁷⁷ Aktuálne znenie: vyhláška Krajského úradu v Prešove č. 1/1999 o Návštevnom poriadku Tatranského národného parku, v znení neskorších predpisov.

⁷⁸ DROBNÍK, Jaroslav. In DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 38.

⁷⁹ DROBNÍK, Jaroslav. In DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 38.

najpoužívanejším administratívne-právnym nástrojom ochrany systém výnimiek z podmienok ochrany chránených území, ktorých právny režim je upravený v ustanoveniach §§ 29 a 40 ZOPK. Tento systém umožňuje udeliť výnimku zo zákazu činnosti v druhom až piatom stupni ochrany zo zákonom stanovených dôvodov a výnimky z podmienok ochrany chránených druhov, vybraných druhov rastlín a živočíchov.

System výnimiek sa stal hojne využívaným predovšetkým v období spracovávania kalamitnej drevnej hmoty, v čase keď proti sebe stáli záujmy Štátnych lesov spočívajúce v spracovaní v podstate väčšiny padnutého dreva a záujmy ochranárov v znamení ponechania časti z tejto kalamitnej drevnej hmoty v najprísnejšie chránených častiach NP na samovývoj.

Najväčší rozpor pri udeľovaní výnimiek zo zákazu činnosti nastal v NPR Tichá a Kôprová dolina v navrhovanej A zóne NP. Jedná sa o územia, ktorých väčšina plochy zasahuje do 5. stupňa ochrany, v ktorom je podľa § 16 ods. 1 písm. b) ZOPK zakázané zasiahnuť do lesného porastu a poškodiť vegetačný a pôdny kryt a podľa písm. f) zakázané rušiť pokoj a ticho.

ŠL TANAPu v týchto najprísnejšie chránených lokalitách NP začali s ťažbou kalamitného dreva ešte v roku 2005 na základe rozhodnutia Okresného riaditeľstva Hasičského a záchranného zboru v Poprade a pokračovali v roku 2007 na základe odborného stanoviska Krajského úradu životného prostredia v Prešove č. p. 1/2007/00609/-02 zo dňa 10. apríla 2007. V tomto odbornom stanovisku je uvedené, že predmetná činnosť ŠL TANAPu nie je v zmysle § 28 ods. 2 ZOPK „zásahom do územia, ktorý môže spôsobiť podstatné zmeny v biologickej rozmanitosti, štruktúre a funkcii ekosystémov“⁸⁰ a preto na jeho základe nie je potrebné žiadať o súhlas na zásah do biotopu, ktorým sa biotop môže poškodiť alebo zničiť podľa § 12 písm. g) ZOPK.

Problémom tohto vyjadrenia však je jeho právna záväznosť. Interpretácia inštitútu odborného stanoviska môže vyvolať domnienku, že v prípade negatívneho stanoviska („nie je zásahom“) k vykonávaniu navrhovaných činností nie je potrebné získanie výnimiek, eventuálne splnenie iných, zákonom stanovených podmienok ako napr. posudzovanie vplyvov na životné prostredie. Odborné stanovisko nenahrádza rozhodnutie o povolení činnosti.

ŠL TANAPu pri spracovávaní kalamitnej drevnej hmoty v NPR Tichá a Kôprová dolina nepostupovali zákonom stanoveným spôsobom a svoju činnosť realizovali bez udelenia výnimky v zmysle § 40 ods. 2 a 3 ZOPK z podmienok ochrany chránených druhov

⁸⁰ Aktuálne znenie: zákon č. 543/2002 Z. z., o ochrane prírody a krajiny, v znení neskorších predpisov.

uvedených podľa § 35 ods. 1 ZOPK. V rámci danej činnosti neprebehlo ani posudzovanie vplyvov na životné prostredie podľa zákona EIA a tak nedošlo k preukázaniu toho, či posudzovaná činnosť bude alebo nebude mať negatívny vplyv na priaznivý stav dotknutého územia z pohľadu jeho ochrany a z pohľadu priaznivého stavu dotknutých druhov a ich ochrany podľa § 40 ods. 1 ZOPK. K danému zásahu teda nebola povolená výnimka podľa § 40 ods. 2 a 3 ZOPK zo strany MŽP SR.⁸¹

Aj na uvedenom prípade možno demonštrovať súčasný stav inštitútu výnimiek zo zákazov podľa ZOPK. Systém výnimiek sa snažia mnohé orgány obchádzať právne nezáväznými stanoviskami alebo vyjadreniami, ktoré nemajú povahu právoplatných rozhodnutí resp. je systém výnimiek zo zákazov zneužívaný pre prílišnú nekonkrétnosť jednotlivých zákonných dôvodov, pre ktoré výnimku z príslušnej ochrany možno udeliť.

K tomu aby systém výnimiek zo zákazov nadobudol vážnosti a stal sa skutočne efektívnym nástrojom ochrany prírody TANAPu je potrebné legislatívne upraviť konkrétne situácie a dôvody pre ktoré je možné výnimku udeliť a právne postihnúť subjekty, ktoré sa budú snažiť tento systém obchádzať na základe príslušných ustanovení o právnej zodpovednosti v rámci zákona o ochrane prírody a krajiny a iných právnych predpisov.

Ak sa totiž určitá činnosť uskutoční bez povolenia, administratívne-právne nástroje sa majú uplatniť aj pre jej následnú legalizáciu. Ak nie je potrebné povolenie udelené, povinnosť zastaviť takúto činnosť a odstrániť zásahy do životného prostredia ňou spôsobené, musia byť elementárnou súčasťou procedúry udeľovania výnimiek a povolení. Udelenie následného povolenia ale zároveň nemá osobu zodpovednú za protiprávny stav zbaviť jej deliktnej zodpovednosti.⁸²

⁸¹ Vychádzajúc z právnej analýzy zákonnosti ťažby kalamitného dreva v Tichej a Kôprovej doline na žiadosť mimovládnej organizácie Greenpeace Slovensko (máj 2007). Dostupné na <<http://www.greenpeace.org/slovakia/Global/slovakia/report/2007/5/prav-analyza-ticha.pdf>>.

⁸² DROBNÍK, Jaroslav. In DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 38.

5. Ekonomické nástroje ochrany TANAPu

Ekonomické nástroje v environmentálnom práve predstavujú nástroje nepriameho pôsobenia na životné prostredie. Jedná sa o špecifickú, no zároveň významnú skupinu nástrojov ochrany životného prostredia uplatňovaných ako doplnok administratívneho systému ochrany životného prostredia s cieľom vyváženia jeho určitých nedostatkov.⁸³

V slovenskom právnom poriadku sú ekonomické nástroje starostlivosti o životné prostredie zakotvené v zákone č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí v znení neskorších predpisov a to v ustanoveniach § 31 až § 33. Podstata týchto ekonomických nástrojov spočíva vo finančnej náhrade spoločnosti zo strany predmetných platieb fyzických a právnických osôb za to, že tieto osoby zaťažujú životné prostredie v rámci svojej činnosti. Po právnej stránke ale nemožno ekonomické nástroje zamieňať s jednotlivými sankciami napr. v podobe pokút, ktoré ukladajú oprávnené orgány pri porušení povinnosti v ochrane životného prostredia. Charakter týchto nástrojov totiž nie je represívny ale stimulačný.⁸⁴

Ekonomické nástroje sa následne z pohľadu stimulácie rozdeľujú na pozitívne a negatívne a to z pohľadu spôsobu daného ekonomického nástroja, nie z pohľadu sledovaného cieľa. Ten je totiž vždy účelovo – pozitívny, keď zlepšuje stav životného prostredia. Nástroje pozitívnej stimulácie ekonomicky zvýhodňujú ekologicky vhodnú variantu resp. sa snažia o väčšiu mieru jej využívania, naproti tomu nástroje negatívnej stimulácie naopak znevýhodňujú prevádzkovanie ekologicky menej vhodnej činnosti.⁸⁵

V rámci ochrany prírody a teda aj územnej ochrany zvlášť chránených území sa stretávame s nasledujúcimi ekonomickými nástrojmi, ktorých právny režim je zakotvený v zákone č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov v ustanoveniach § 58 až § 61: vstupné do chráneného územia⁸⁶, finančný príspevok a náhrada za obmedzenie bežného obhospodarovania.⁸⁷ Problematika ekonomických nástrojov vo

⁸³ SOBOTKA, Michal. In DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Právo životného prostredia*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 41.

⁸⁴ KOŠIČIAROVÁ, Soňa a kol. *Právo životného prostredia – Všeobecná časť*. Šamorín: Heuréka, 2002, s. 271.

⁸⁵ SOBOTKA, Michal. In DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Právo životného prostredia*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 45.

⁸⁶ Český zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny tento nástroj označuje ako poplatky v národných parkoch.

⁸⁷ Pre úplnosť treba spomenúť aj ekonomický nástroj spočívajúci v daňovom zvýhodnení pozemkov v chránených územiach a teda aj územia TANAPu, ktoré sú oslobodené od platenia dane z pozemkov v rámci dane z nehnuteľností podľa zákona SNR č. 317/1992 Zb. o dani z nehnuteľností v znení neskorších predpisov ako aj ekonomický nástroj ochrany lesného pôdneho fondu v podobe odvodov za vyňatie lesných pozemkov z lesného pôdneho fondu, ktoré sú upravené zákonom č. 61/1977 Zb. o lesoch v znení neskorších predpisov

vzťahu k chráneným územiám by mohla byť predmetom samostatnej práce. Aspoň stručne je pojednávané v nasledujúcich dvoch podkapitolách o ekonomických nástrojoch vstupného do chráneného územia a finančného príspevku.

5.1 Vstupné do chráneného územia

Tento ekonomický nástroj slúži na účely regulácie využívania chráneného územia resp. jeho časti. Orgán ochrany prírody je na základe ustanovenia § 58 ods. 1 ZOPK oprávnený vyberať za vjazd a zotrvanie motorového vozidla v chránenom území alebo za vstup do jeho vybraných častí za hranicami zastavaného územia obce vstupné. Tento poplatok ale neplatia osoby pracujúce, osoby s trvalým alebo prechodným pobytom v chránenom území ako aj osoby vlastniace rekreačné objekty na území TANAPu. Vstupné je zároveň príjmom štátneho rozpočtu tak ako to stanoví § 58 ods. 3 ZOPK.

Český zákon o ochrane prírody a krajiny v ustanovení § 24 odst. 2 stanoví, že „za jízdu na území národního parku motorovým vozidlem, jehož vjezd podléhá poplatku podle odstavce 1, může orgán ochrany přírody rovněž vybírat jednorázový poplatek.“⁸⁸ Slovenský ZOPK ale takéto ustanovenie neobsahuje, čo možno hodnotiť ako nie práve správne legislatívne riešenie.

Je pravdou, že tento ekonomický nástroj sa ani vo svojej základnej podobe v praxi príliš neosvedčil⁸⁹, no pokiaľ by slovenský ZOPK obsahoval ďalšie ustanovenie o možnosti vyberania jednorázového poplatku za jazdu motorových vozidiel na území národného parku (v našom prípade TANAPu), a zároveň k uplatňovaniu tohto ustanovenia by boli zabezpečené adekvátne technické parametre výberu tohto poplatku, pre TANAP by to znamenalo nielen prisun potrebných finančných prostriedkov, ale aj zlepšenie ochrany ovzdušia a zníženú záťaž na infraštruktúru na území TANAPu. To v prípade, žeby takýto zámer znamenal žiadané sústredenie osobných motorových vozidiel v ochrannom pásme TANAPu a presun návštevníkov do Tatier prostredníctvom šetrnejších hromadných dopravných prostriedkov.

ZOPK umožňuje výber vstupného do chráneného územia, a teda aj do územia TANAPu, no efektívnosť tohto právneho nástroja ochrany prírody je nedostačujúca. Jednou z príčin financovania ochrany prírody TANAPu je aj skutočnosť, že Správa TANAPu nemá

a nariadením vlády SR č. 1/1994 Zb. o sadzbách odvodov za vyňatie lesných pozemkov z lesného pôdneho fondu.

⁸⁸ Aktuálne znenie: zákon č. 114/1992 Sb., o ochrane prírody a krajiny, v znení neskorších predpisov.

⁸⁹ Čo potvrdzuje aj hodnotenie JUDr. Vojtěcha Stejskala v publikácii Úvod do právni úpravy ochrany prírody a péče o biologickou rozmanitosť v príslušnej kapitole 16 o právnych a ekonomických nástrojoch ochrany prírody a krajiny.

právnou subjektivitu, nedisponuje vlastným rozpočtom a nie sú dlhodobo riešené vzťahy s neštátnymi vlastníkmi pozemkov na území TANAPu. Iba legislatívne zmeny, ktoré zaručia činnosť Správy TANAPu resp. nového jednotného orgánu s výkonnou zodpovednosťou vo všetkých záležitostiach týkajúcich sa TANAPu (ako je o ňom pojednávané v 3. kapitole tejto práce) ako samostatného právneho subjektu s premysleným systémom financovania, umožnia získať podstatnú časť zdrojov na ochranu prírody TANAPu v súčasných ekonomicko-spoločenských podmienkach.

S názorom bývalého riaditeľa NAPANTu⁹⁰ Mariánom Jasíkom možno len súhlasiť v názore, že pokiaľ ochotne platíme za vstup do múzea či prehliadku zámku, potom neexistuje rozumný dôvod, prečo by to nemalo platiť aj v národných parkoch. Zásadná zmena postavenia a financovania ochrany prírody TANAPu je dôležitá tak z ekonomického pohľadu prežitia TANAPu ako aj z pohľadu jeho spoločenskej akceptácie. „Netreba sa preto obávať vyberania vstupného od návštevníkov chránených území, z každého predaného lístka na vlek, bobovú či lanovú dráhu, plť či parkovisko. Pokiaľ budú tieto prostriedky rozumne investované späť do územia s cieľom zlepšiť jeho ochranu, propagáciu či obnovu a zlepšenie turistickej infraštruktúry, bude to pochopiteľné a prijateľné pre samosprávy aj rekreačný biznis.“⁹¹

TANAPu by takýto efektívny výber vstupného od návštevníkov mimoriadne zjednodušil cestu pri obnove a rozvoji po kalamite, ktorá NP zasiahla v roku 2004 a zničila mnohé z jeho ekosystémov. Je k tomu ale potreba realizácie vyššie uvádzaných legislatívnych zmien a koexistencia všetkých zainteresovaných strán.

5.2 Finančný príspevok

Podľa § 60 ZOPK možno poskytnúť vlastníkom (správcom, nájomcom) dotknutých pozemkov pre udržiavanie alebo dosiahnutie priaznivého stavu časti krajiny finančný príspevok. Nárok na takýto príspevok vzniká za predpokladu uzatvorenia písomnej zmluvy⁹² medzi orgánom ochrany prírody a vlastníkom. Český zákon o ochrane prírody a krajiny obsahuje obdobné ustanovenie o tzv. opatreniach ke zlepšovaniu prírodného prostredia, pričom podstata ostáva rovnaká, kde toto ustanovenie stanoví „jednak možnosť vlastníkov a nájemcov pozemkov zlepšovať stav prírody a krajiny, čož je ze strany orgánov ochrany prírody

⁹⁰ Národného parku Nízke Tatry

⁹¹ JASÍK, Marián. Nebojme sa vstupného do prírody. *Sme*, 5. septembra 2011, s. 13.

⁹² Jedná sa o zmluvy k zaisteniu starostlivosti o pozemky, pre ktoré zákon stanoví písomnú formu, pričom sa môže jednať aj o zmluvy verejnoprávne, pokiaľ sú naplnené ich znaky podľa príslušného zákona.

podporováno, a jednak možnosť orgánů ochrany přírody a zvlášt' i obcí provádět činnosti vedoucí k takovému zlepšování.“⁹³

Tento nástroj je využívaný aj na území TANAPu, čo možno hodnotiť pozitívne, no problémom tohto nástroja je z môjho pohľadu májúca formulácia ustanovenia § 60 ods. 3 ZOPK. Taxatívny výčet pozemkov v tomto ustanovení, na ktoré sa finančný príspevok vzťahuje je nepresný. Medziiným možno príspevok poskytnúť ak má vlastník pozemky v chránenom vtáčom území či v navrhovanom území európskeho významu. Tak v prípade TANAPu ako aj iných NP nie vždy kopíruje chránené vtáčie územie resp. územie európskeho významu celú plochu NP. O to viac nie vždy sú konkrétne územia vo vlastníctve neštátnych subjektov aj územiami podľa smerníc Rady EU o vtákoch a biotopoch. Za predpokladu, žeby sa poskytnutie finančného príspevku vzťahovalo komplexne na celé územie NP, a takéto znenie by obsahoval aj zákon, zamedzilo by sa vznikajúcim rozporom o to, či ten konkrétny vlastník alebo nájomca má na daný príspevok nárok alebo nie.

Poskytovanie rôznych finančných príspevkov pre neštátnych vlastníkov pozemkov na území TANAPu by malo byť v budúcnosti hojnejšie využívaným nástrojom tak, aby sa prostredníctvom jeho realizácie podarilo vo väčšej miere motivovať týchto vlastníkov k ochrane tatranskej prírody buď formou zlepšenia prírodného a krajinného prostredia Tatier alebo zdržania sa určitej činnosti na danom pozemku.⁹⁴

⁹³ PRCHALOVÁ, Jana. *Zákon o ochraně přírody a krajiny a Natura 2000*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, 2010, s. 208.

⁹⁴ V takom prípade by sa už ale nejednalo o príspevok v podobe náhrady nákladov, ale skôr o náhradu majetkovej ujmy, ktorá vznikla povinnej osobe v dôsledku toho, že táto sa vzdala dobrovoľne určitého spôsobu hospodárenia na svojom pozemku. Viac k problematike finančného príspevku aj v príslušnej kapitole publikácie JUDr. Vojtěcha Stejskala Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost.

6. Konceptné nástroje ochrany TANAPu

Za konceptné nástroje sú obecné považované rôzne koncepcie, plány a programy. „Tyto nástroje jsou nejen důležitým prostředkem ochrany životního prostředí a šetrného využívání přírodních zdrojů, ale též prostředkem k zajišťování trvale udržitelného rozvoje, neboť slouží i pro uplatňování jiných veřejných zájmů.“⁹⁵

Z pohľadu ochrany prírody sú najvýznamnejšími konceptnými nástrojmi plány územných systémov ekologickej stability (§ 2 ods. 2 písm. a) ZOPK), programy starostlivosti o chránené územia a chránené stromy (§ 54 ods. 4 písm. a) a §54 ods. 5 ZOPK), programy starostlivosti o územia medzinárodného významu (§ 54 ods. 4 písm. b) a §54 ods. 5 ZOPK), programy záchrany osobitne chránených častí prírody a krajiny (§ 54 ods. 4 písm. c) a §54 ods. 6 ZOPK) či koncepcia ochrany prírody a krajiny (§ 54 ods. 2 písm. a) ZOPK).

Pre TANAP je najdôležitejším z uvedených konceptných nástrojov ochrany prírody program starostlivosti o chránené územie. Aj preto je o tomto programe pojednávané v nasledujúcej podkapitole ako o mimoriadne významnou konceptnom nástroji v súvislosti s obnovou a rozvojom tatranského regiónu.

6.1 Program starostlivosti o Tatranský národný park

Program starostlivosti o chránené územie je základným druhom dokumentácie ochrany prírody a krajiny, ktorý sa vyhotovuje predovšetkým pre účel uvedený v § 54 ods. 1 písm. b) až d) ZOPK.⁹⁶ Program starostlivosti má slúžiť predovšetkým na zabezpečenie priebežnej starostlivosti o chránené územie, jeho ochranného pásma ako aj územia medzinárodného významu. Program starostlivosti⁹⁷ je dokumentom, „který se zpracovává pro zvláště chráněné území i pro jeho ochranné pásmo a který stanoví jednak výchozí stav údajů o takovém území a jednak koncepci péče o toto území do dalších let. Zahrnuje informace o stavu rostlinných a živočišných druhů a jejich stanovišť, o okolních vlivech a o možnostech

⁹⁵ DROBNÍK, Jaroslav. In DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 40.

⁹⁶ Týmto účelom je vymedziť chránené územie a jeho ochranné pásmo vrátane zón a stupňov ich ochrany, vymedziť územia medzinárodného významu, posúdiť dôsledky zásahov do ekosystémov alebo do biotopov, navrhnúť optimálne využitie a spôsob ochrany chráneného územia ako aj navrhnúť asanačné, rekonštrukčné, regulačné a iné zásahy do územia vrátane preventívnych a nápravných opatrení územnej ochrany.

⁹⁷ V českém zákone o ochrane prírody a krajiny (zákon č. 114/1992 Sb.) je tento dokument označovaný ako plán péče o zvláště chráněná území v ustanovení § 38

využívání takového území.⁹⁸

Právní rámec Slovenskej republiky pre programy starostlivosti je ustanovený v zákone č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny a vo vyhláske MŽP SR č. 24/2003 Z. z. ktorou sa vykonáva ZOPK. Podľa § 54 ods. 17 ZOPK programy starostlivosti o národné parky a územia siete Natura 2000 obstaráva Ministerstvo životného prostredia a schvaľuje vláda Slovenskej republiky. Význam programu starostlivosti spočíva aj v skutočnosti, že takto schválený program je na základe § 54 ods. 20 ZOPK podkladom dokumentov, plánov alebo projektov podľa § 9 ods. 1 ZOPK⁹⁹ a takisto je povinne využiteľným podkladom na vypracovanie územnoplánovacej dokumentácie v zmysle § 7a ods. 2 zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení neskorších predpisov (ďalej len stavebného zákona). V tomto zmysle možno program starostlivosti označiť za aktívny nástroj usmerňovania všetkých socio-ekonomických aktivít realizovaných a prebiehajúcich na danom území.

Pre TANAP bol schválený program starostlivosti uznesením vlády Slovenskej republiky č. 658/1991 s platnosťou do roku 2000. Jeho základným strategickým cieľom bolo zastaviť degradáciu prírody TANAPu, eliminovať devastačné faktory a negatívne javy ochrannými a nápravnými opatreniami, vytvoriť predpoklady na záchranu biodiverzity, vypracovať priestorovú diferenciaciu územia na zóny ochrany prírody a ekologicko-funkčné priestory a reorganizovať Správu TANAPu s cieľom vytvorenia podmienok dlhodobej a cieľavedomej starostlivosti o prírodu národného parku.¹⁰⁰ Metóda zónovania národného parku bola v tomto programe realizovaná na základe metódy zónovania biosférickej rezervácie, v rámci ktorej bolo územie TANAPu rozdelené na jadrovú časť, nárazníkovú zónu a prechodnú zónu s ochranným pásmom. K diferenciacii územia národného parku na zóny s odstupňovanými podmienkami ochrany došlo až po prijatí zákona č. 287/1994 Z. z. o ochrane prírody a krajiny.

V súčasnosti, keď je na Slovensku platný a účinný zákon č. 543/2002 Z. z. a pripravovaný je návrh úplne nového zákona o ochrane prírody a krajiny, ktorý má ako jednu zo svojich základných téz a priorít v bode 1.8 „posilniť záväznosť dokumentácie ochrany

⁹⁸ PRCHALOVÁ, Jana. *Zákon o ochrane prírody a krajiny a Natura 2000*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, 2010, s. 106.

⁹⁹ Čo znamená, že je podkladom pre tie konania, v ktorých orgán ochrany prírody vystupuje ako dotknutý orgán podľa osobitných právnych predpisov ak sa jedná napríklad o vydanie územného rozhodnutia, vydanie stavebného povolenia, vydanie povolenia terénnych úprav, vydanie kolaudačného rozhodnutia a podobne.

¹⁰⁰ Správa Tatranského národného parku, ŠOP SR: Návrh programu starostlivosti o TANAP – materiál pre obdobie verejného vypočutia, apríl 2004, s. 8. Dostupné na <<http://www.spravatanap.org/download/navrh-programu-starostlivosti.pdf>>.

prírody a krajiny“¹⁰¹ TANAP nemá aktuálne schválený program starostlivosti, pričom tento stav trvá už od roku 2000, kedy vypršala platnosť pôvodnému a doposiaľ jedinému schválenému programu starostlivosti o TANAP.

Efektivita tohto právneho nástroja ochrany TANAPu je teda, vyplývajúc z vyššie uvedených skutočností, minimálna. Program starostlivosti by mal premietat' požiadavky dané jednotlivými zákonmi do praktických zásad starostlivosti o jednotlivé časti NP. V období, keď TANAP v roku 2004 zasiahla veterná smršť, rovnako tak ako v nasledujúcich rokoch po tejto katastrofe, TANAP nemal a nemá obstaraný a schválený program starostlivosti. K tomu, aby tento dokument mohol naplnit' zákonom predpokladané skutočnosti je potrebné jeho aktuálne obstaranie zo strany MŽP SR, vyhotovenie zo strany Správy NP a schválenie zo strany vlády SR tak, aby tento právny nástroj mohol efektívne prispieť k obnove a rozvoju TANAPu.

Súčasná neexistencia platne schváleného programu starostlivosti však nie je jediným legislatívnym problémom tohto koncepčného nástroja ochrany prírody. Základným problémom tohto právneho nástroja je jeho nezáväznosť. Nemá podobuobecne záväzného predpisu, nie je vydávaný v podobe rozhodnutia, nie je záväzný navonok, ale len pre orgány štátnej správy. Nemôžu ním byť „ukladány povinnosti a úkoly vně štátní správy, neboť v řadě případů nemůžou být bez této možnosti péče o území dostatečně plněny úkoly stanovené plánem péče.“¹⁰²

Najvhodnejším a zároveň najefektívnejším legislatívnym riešením tohto problému by teda aktuálne v súvislosti TANAPom a jeho programom starostlivosti bolo nielen čo najrýchlejšie obstaranie a schválenie tohto dokumentu, ale aj jeho vydanie v podobeobecne záväzného predpisu¹⁰³, čo pochopiteľne predpokladá novú úpravu inštitútu programu starostlivosti v rámci ZOPK. Túto príležitosť by v čase, keď je pripravovaný návrh nového zákona o ochrane prírody a krajiny bolo potrebné využit' aj v prospech TANAPu a jeho ďalšieho rozvoja po environmentálnej katastrofe, ktorá tento NP významne zasiahla.

¹⁰¹ Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky: Podklady k príprave návrhu nového zákona o ochrane prírody a krajiny. Dokumenty zo stretnutí pracovnej skupiny pre ochranu prírody a krajiny. Dostupné na <<http://www.minzp.sk/sekcie/temy-oblasti/ochrana-prirody-krajiny/priprava-navrhu-noveho-zakona-ochrane-prirody-krajiny/pracovna-skupina-ochranu-prirody/>>.

¹⁰² FRANKOVÁ, Martina. Chráněná území a ochranná pásma při ochraně životního prostředí. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, 2001, č. 3 – 4, s. 98.

¹⁰³ K možnostiam riešenia nezáväznosti programu starostlivosti ako právneho nástroja ochrany prírody pozri aj: DAMOHORSKÝ, Milan. Několik poznámek k právní problematice plánů péče o zvláště chráněná území ve vztahu k bližším ochranným podmínkám těchto území. *Ochrana přírody*, 1997, roč. 52, č. 7, s. 205-207.

7. Usmerňovanie stavebnej činnosti na území TANAPu

7.1 Ochrana prírody TANAPu v stavebnom práve

V súčasnosti v praxi i v legislatíve možno pozorovať ako do popredia vystupujú otázky životného prostredia a ochrany prírody ako takej predovšetkým z pohľadu stavebného práva. „Hlavným dôvodom spojitosti práva životného prostredia so stavebným právom je prepojenie princípu prevencie pri ochrane životného prostredia najmä z aspektov posudzovania vplyvov na životné prostredie s úpravou režimu územného plánovania a stavebného konania.“¹⁰⁴ Stavebníctvo a jeho záujmy prenikajú do väčšiny zložiek životného prostredia.

V súvislosti s TANAPom a jeho ochranou je v súčasnej právnej praxi i z pohľadu legislatívy jedným z najzložitejších problémov práva životného prostredia posudzovanie vplyvov na životné prostredie v oblasti stavebníctva. Z pohľadu ochrany životného prostredia v stavebníctve je prierezovým nástrojom ochrany životného prostredia posudzovanie konkrétnych zámerov¹⁰⁵ z hľadiska ich vplyvov na životné prostredie.

Pôvodná koncepcia posudzovania bola súčasťou zákona č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí v ustanoveniach §§ 20-26, tieto ustanovenia následne upravil samostatný zákon o posudzovaní vplyvov, dnes v znení zákona č. 24/2006 Z. z. Legislatíva síce sformovala povinnosti príslušným subjektom a orgánom na ochranu životného prostredia v tejto oblasti, no prax poukazuje nato, že v rámci územného plánovania, územného rozhodovania i stavebného konania si záujmy investorov a záujmy ochrany prírody značne kolidujú. V rámci samotného rozhodovania prevažuje zo strany stavebníkov náklonnosť v prospech stavebníctva, zo strany orgánov ochrany naopak náklonnosť v prospech zvýšenej ochrany prírody.¹⁰⁶

Po veternej kalamite, ktorá TANAP zasiahla v roku 2004, sa vyššie spomínaný rozpor záujmov ochrany prírody a záujmov investorov najmarkantnejšie prejavil v rámci realizácie lyžiarskych projektov.¹⁰⁷ Výsledkom týchto projektov v poslednom období je nezvratné

¹⁰⁴ ŠTEFANOVIČ, Milan. Ochrana životného prostredia v stavebnom práve. In PRŮCHOVÁ, Ivana (ed). Aktuální otázky práva životního prostředí. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005, s. 58 – 62.

¹⁰⁵ Čo je konkrétnym zámerom stanovuje zákon č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

¹⁰⁶ ŠTEFANOVIČ, Milan. Ochrana životného prostredia v stavebnom práve. In PRŮCHOVÁ, Ivana (ed). Aktuální otázky práva životního prostředí. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005, s. 58 – 62.

¹⁰⁷ Jedná sa predovšetkým o rozširovanie lyžiarskych zjazdoviek v strediskách Tatranská Lomnica, Štrbské Pleso, Jakubkova lúka a Spálená.

zničenie biotopov európskeho významu s celkovou spoločenskou hodnotou, ktorá bola vyčíslená na viac ako 14 miliónov eur na ploche 85 ha, z toho 16 ha v chránenom území Natura 2000 a na územiach s piatym stupňom ochrany.

V poslednom období možno na území TANAPu badať viacero hodnotení lyžiarskych stredísk podľa zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie (EIA). Odbornosť, vecná i metodická správnosť a hlavne nezaujaté posudzovanie vplyvov navrhovaných zámerov na životné prostredie v týchto hodnoteniach absentuje.¹⁰⁸ Na základe rastúceho znepokojenia z netransparentnosti a neúplnosti jednotlivých štúdií posudzovania vplyvov na životné prostredie v TANAPe ako aj na území ostatných slovenských národných parkov 14. februára 2012 viac ako 50 vedcov zo Slovenskej republiky vyzvalo ministra ŽP SR na zastavenie stavebných činností s významným dopadom na prírodu národných parkov až do prijatia ich zonácie podľa medzinárodných štandardov.¹⁰⁹ Podnetom tejto výzvy sú doterajšie spôsoby rozvoja stredísk cestovného ruchu a iných zariadení na území slovenských národných parkov, ktoré vedú k veľkým stratám biologickej diverzity a narušeniu prírodných procesov tam, kde má byť podľa zákona prioritná ich ochrana.

Príčinou týchto skutočností je niekoľkoročné neúspešné úsilie o schválenie zonácie slovenských národných parkov, obzvlášť TANAPu. Viac ako politická nevôľa by konečnému a pre TANAP tak dôležitému prijatiu zonácie pomohlo ako isté ultimátum uplatnenie ustanovenia § 8 ods. 1 ZOPK. Toto ustanovenie stanoví, že „orgán ochrany prírody po predchádzajúcom upozornení obmedzí alebo zakáže až do odstránenia nedostatkov činnosť, ktorej následkom hrozí poškodenie alebo ničenie prírody a krajiny, alebo činnosť, ktorá takéto poškodenie alebo ničenie spôsobila.“¹¹⁰

Uplatnenie tohto ustanovenia by urýchlilo prijatie zonácie TANAPu, ktorá by jasne stanovila aké zámery a činnosti možno v konkrétnych zónach národného parku realizovať a aké nie. Zároveň s tým, by na popud odbornej verejnosti bolo vhodné sprehľadniť celý proces EIA od spracovania zámeru až po odborný posudok a zabezpečiť jeho kvalitu a objektívnosť tak, aby ochrana prírody mala na území národného parku prednosť pred ostatnými činnosťami ako to prezumuje samotný zákon o ochrane prírody a krajiny.

¹⁰⁸ Podrobnejšie k jednotlivým zámerom vid' Informačný systém EIA, SEA na <<http://www.enviroportal.sk>>. Ide o zámery - Zámena horských dopravných zariadení a technické doplnenie lyžiarskeho areálu Štrbské Pleso; Polyfunkčné objekty, lyžiarske stredisko Roháče – Spálená, Zuberec; Lyžiarske stredisko TLD – Jakubkova lúka, Starý Smokovec a Lyžiarske stredisko Vysoké Tatry – Tatranská Lomnica – zmeny a doplnky.

¹⁰⁹ Úplný text tejto výzvy, pod ktorú sa podpísalo 77 vedcov z oblasti ochrany životného prostredia a ktorá má k 29. marcu 2012 viac ako 1300 podporovateľov je dostupný na <<http://www.tanap.org/vyzva-vedcov/>>.

¹¹⁰ Aktuálne znenie: zákon č. 543/2002 Z. z., o ochrane prírody a krajiny, v znení neskorších predpisov.

Súčasný stav rozmáhajúcich sa stavebných zámerov na území TANAPu a nie úplne transparentného posudzovania vplyvov na životné prostredie spôsobuje aj vynechanie povinnosti náhradných revitalizačných opatrení resp. zaplatacia finančnej náhrady za poškodenie či zničenie biotopu až do výšky jeho spoločenskej hodnoty v legislatíve po novele ZOPK č. 145/2010 Z. z.

MŽP SR si však túto chybu uvedomilo a vo vypracovanom návrhu nového zákona o ochrane prírody a krajiny v bode 1.1 stanovilo požiadavku podmieniť realizáciu činností, ktorými dôjde k poškodeniu alebo zničeniu chránených biotopov (stavebná činnosť, terénne úpravy a pod.) vykonaním primeraných revitalizačných opatrení v danej lokalite, alternatívne ak by sa tieto nemohli vykonať, uhradením finančnej náhrady, ktorá by bola viazaná na zabezpečenie starostlivosti o chránené biotopy a druhy.¹¹¹

Na základe vyššie uvedeného možno konštatovať, že k tomu, aby pri rozporoch záujmov ochrany prírody na jednej a developerov na druhej strane v budúcnosti na území TANAPu nedochádzalo k uprednostneniu výstavby nových investičných zámerov na úkor ochrany prírody treba prijať nasledovné legislatívne opatrenia: bezpodmienečne schváliť zonáciu TANAPu s dočasným využitím ustanovenia § 8 ods. 1 ZOPK na zastavenie činností až do odstránenia nedostatkov, zabezpečiť transparentnosť posudzovania vplyvov na životné prostredie, komplexne upraviť proces hodnotenia vplyvov návrhov plánov a projektov na územia Natura 2000 od zisťovacieho konania až po vydanie záverečného stanoviska a podmieniť realizáciu činností, ktorými dôjde k poškodeniu alebo zničeniu chránených biotopov vykonaním primeraných revitalizačných opatrení.

Bez prijatia týchto legislatívnych opatrení nebude dobre možné v dohľadnej dobe presadzovať na území TANAPu nadradenosť ochrany prírody nad ostatnými činnosťami tak ako to stanovuje a vyžaduje samotný zákon o ochrane prírody a krajiny.

7.2 Turizmus a rozvoj TANAPu

TANAP je s viac ako 2 miliónmi návštevníkov za rok najdôležitejšou turistickou destináciou na Slovensku. Narastajúci počet návštevníkov znamená dopyt po rozširovaní existujúcich a rozvíjania nových športových zariadení a turistickej infraštruktúry. Rozvoj výstavby i ostatnej infraštruktúry zároveň ale znamená aj ohrozenie pre TANAP. Rozsiahle

¹¹¹ Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky: Podklady k príprave návrhu nového zákona o ochrane prírody a krajiny. Dokumenty zo stretnutí pracovnej skupiny pre ochranu prírody a krajiny. Dostupné na <<http://www.minzp.sk/sekcie/temy-oblasti/ochrana-prirody-krajiny/priprava-navrhu-noveho-zakona-ochrane-prirody-krajiny/pracovna-skupina-ochranu-prirody/>>.

investície a rozvojové projekty so zámerom vybudovať nové zariadenia a rozšíriť služby pre turistov predstavujú hrozbu trvalej straty biodiverzity.¹¹² Ako vyplýva z vyššie uvádzaných skutočností v podkapitole 7.1 tejto práce, táto hrozba sa v období po veternej kalamite na území TANAPu reálne naplnila.

Právnym predpisom, ktorý upravuje podrobnosti o povinnostiach návštevníkov TANAPu, o rozsahu a spôsobe dopravy na jeho území i jeho kultúrno-výchovnom využívaní je všeobecne záväzná vyhláška Krajského úradu v Prešove č. 1/1999 z 29. júna 1999 o Návštevnom poriadku Tatranského národného parku (ďalej len návštevny poriadok). Jej účelom je podľa § 1 vyhlášky prispieť k ochrane prírody a krajiny TANAPu, ako aj k jeho únosnému kultúrno-výchovnému využívaniu.

Ako vyplýva z nezávislého hodnotenia misie IUCN a jej predstaviteľov v TANAPe z apríla 2005, existujúca infraštruktúra TANAPu je príliš rozsiahla pre dnešnú mieru trhu, niektoré ubytovacie zariadenia chátrajú, sú nevyužívané alebo sú na veľmi nízkej úrovni a ekonomická návratnosť lyžovania je slabá z dôvodu nevyhnutnosti umelého zasnežovania a z toho prameniacych negatívnych vplyvov na vodný režim a následne na biodiverzitu a kvalitu celej krajiny.¹¹³

V tomto smere by bolo potrebné po schválení zonácie TANAPu a programe starostlivosti TANAPu prepracovať a aktualizovať návštevny poriadok v súlade s ostatnými relevantnými právnymi normami a špecifickým režimom právnej ochrany TANAPu. Návštevny poriadok musí byť efektívnym nástrojom usmerňovania a stanovenia konkrétnych povinností návštevníkov TANAPu tak aby turizmus v Tatrách ostal v súlade s únosnosťou NP, aby spĺňal požadované štandardy kvality a aby bol založený na princípe trvalo udržateľného rozvoja.

Návrh nového zákona o ochrane prírody a krajiny k danej problematike požaduje regulovať urbanizáciu krajiny prostredníctvom záväzných vyjadrení štátnych orgánov ochrany prírody a krajiny k územnoplánovacej dokumentácii.¹¹⁴ Túto požiadavku možno hodnotiť pozitívne. Až prax ale ukáže skutočnú realizáciu tohto zámeru zo strany MŽP SR

¹¹² Dokument misie IUCN v Tatranskom národnom parku, apríl 2005. In ŠVAJDA, Juraj, VANČURA, Tomáš, VOLOŠČUK, Ivan. *Desať mesiacov po víchrici v Tatrách, Fakty a dokumenty*. Zvolen: ŠOP SR – Správa TANAPu, 2005, s. 274 - 275.

¹¹³ Podrobnejšie vid' dokument misie IUCN v Tatranskom národnom parku, apríl 2005. In ŠVAJDA, Juraj, VANČURA, Tomáš, VOLOŠČUK, Ivan. *Desať mesiacov po víchrici v Tatrách, Fakty a dokumenty*. Zvolen: ŠOP SR – Správa TANAPu, 2005, s. 274 - 275.

¹¹⁴ Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky: Podklady k príprave návrhu nového zákona o ochrane prírody a krajiny. Dokumenty zo stretnutí pracovnej skupiny pre ochranu prírody a krajiny. Dostupné na <<http://www.minzp.sk/sekcie/temy-oblasti/ochrana-prirody-krajiny/priprava-navrhu-noveho-zakona-ochrane-prirody-krajiny/pracovna-skupina-ochranu-prirody/>>.

v novom zákone tak, aby rozhodnutie o chránenej časti krajiny ako výsledok územného konania naozaj bolo rozhodnutím, ktoré stanovuje a „určuje jej hranice, zakazuje, obmedzuje určité činnosti z dôvodov ochrany verejného záujmu a určuje podmienky jej ochrany, najmä však, ktoré činnosti v území, možno (nemožno) vykonávať a ktoré možno vykonávať len za splnenia určitých podmienok.“¹¹⁵

¹¹⁵ REKEN, Ján. In VRABKO, Marián a kol. *Správne právo – Procesná časť*. Brno: Institut ďalšieho vzdelávania, 2003, s. 76.

8. Komparácia s NP Šumava

Národný park Šumava je najväčším národným parkom Českej republiky, ktorý bol vyhlásený 20. marca 1991 nariadením vlády Českej republiky č. 163/1991 Sb.. Účelom jeho založenia bolo podľa § 1 odst. 1 spomínaného nariadenia vlády „zajištění ochrany přírody a krajiny na Šumavě v souladu se současnými poznatky ekologických i společenských vědních oborů.“¹¹⁶

Dôvodov stručného porovnania situácie v TANAPe práve s NP Šumava v samostatnej kapitole tejto práce je hneď niekoľko. Ako TANAP tak aj NP Šumava v posledných rokoch zasiahlo niekoľko veterných kalamít, pričom rozsahom najväznejšou pre NP Šumava bola veterná kalamita z októbra 2002. V súvislosti s tým aj NP Šumava dlhodobo zápasí s problémami ako kôrovcové kalamity spojené s ťažbou dreva na území NP, výstavba nových turistických stredísk na území NP či spory týkajúce sa štruktúry zonácie NP.

NP Šumava je rovnako ako TANAP biosférickou rezerváciou a patrí do sústavy Natura 2000. Jeho špecifikom je ale skutočnosť, že NP Šumava sa nachádza v centrálnej časti CHKO Šumava. Prekrývanie NP a CHKO Šumava nie je úplne bežným riešením, no český zákon o ochrane prírody a krajiny nevyklučuje existenciu viacerých CHÚ na jednom území. Zaujímavosťou je aj to, že „ustanovení jediného orgánu státní správy pro CHKO i NP – Správa NP Šumava vykonává též působnost Správy CHKO Šumava (§ 78 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny), vylučuje v praxi příslušnost dvou orgánů správy NP a správy CHKO k témuž území. Pravděpodobně i tato skutečnost přispěla k tomu, že v praxi překrývání CHKO a NP v tomto konkrétním případě nečiní problémy.“¹¹⁷

Čo je ale rozhodujúce z pohľadu inštitucionálneho zabezpečenia a porovnania s TANAPom je skutočnosť, že Správa NP i CHKO Šumava má formu príspevkovej organizácie s právnou subjektivitou, ktorá tým pádom môže do istej miery rozhodovať o alokácii svojich finančných zdrojov, ako aj to, že Správa NP i CHKO Šumava zabezpečuje aj starostlivosť o lesné pozemky na území NP, čo na území TANAPu realizuje organizácia odlišná od Správy NP.

NP Šumava má platne schválenú zonáciu, § 4 nariadenia vlády č. 163/1991 Sb. jasne diferencuje jednotlivé zóny s ohľadom na prírodné hodnoty a stanovuje cieľ každej z týchto

¹¹⁶ Aktuálne znenie: nariadenie vlády Českej republiky č. 163/1991 Sb. ktorým sa zriaďuje Národný park Šumava a stanovujú sa podmienky jeho ochrany, v znení neskorších predpisov.

¹¹⁷ FRANKOVÁ, Martina. Chráněná území a ochranná pásma při ochraně životního prostředí. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, 2001, č. 3 – 4, s. 61.

zón, čo pomáha pri rozhodovaní týkajúcich sa následkov veterných kalamít, ale aj nových developerských projektov.

Problémom oboch NP je nezáväznosť koncepčného nástroja ochrany prírody, ktorým je program starostlivosti, no inšpiráciou pre TANAP by mohla byť v tomto smere aj existencia Krajinného integrovaného plánu rozvoja regiónu NP Šumava, ktorý je dokumentom vypracovaným v súlade s nadradenými strategickými dokumentmi a ktorého všeobecným cieľom je vzájomná spolupráca tých subjektov, ktoré pôsobia na území NP Šumava za účelom stabilizovania hospodárskej základne regiónu s predpokladom zachovania prírodného bohatstva NP Šumava.¹¹⁸

Oba národné parky, tak TANAP ako aj NP Šumava sa museli v nedávnej minulosti vyrovnávať s následkami rozsiahlych veterných kalamít a premnoženia podkôrneho hmyzu. Je otázkou vytvorenia stratégie ochrany prírody akou cestou sa pri riešení týchto problémov v budúcnosti uberať. Či cestou dynamiky prírodných procesov alebo metódou ťažby kalamitného dreva a budovania nových stavieb na takto postihnutom území NP.

Úlohou oboch NP je predovšetkým ochrana prírody a jednotlivé právne nástroje ochrany a ich efektívnosť by mali mať pri rozhodovaní o konkrétnom smerovaní týchto NP rozhodujúce slovo. Je na kompetentných orgánoch NP, či v rámci týchto skutočností naplnia zákonné predpoklady svojej existencie a či sa dokážu navzájom z riešení týchto kalamít poučiť.

¹¹⁸ Viac k problematike vid' znenie Krajinného integrovaného plánu rozvoja regiónu Šumava, dostupný na <http://www.npsumava.cz/gallery/17/5118-krajinnny_integrovaný_plan_rozvoje_r_nps_17012012_verze_03.pdf>.

Záver

Cieľom diplomovej práce na téma „Právne aspekty obnovy a rozvoja Tatranského národného parku“ bolo analyzovať súčasnú slovenskú právnu úpravu v oblasti ochrany prírody a zhodnotiť efektivitu právnych nástrojov, ktoré by mali slúžiť k ochrane Tatranského národného parku pri jeho obnove a rozvoji po kalamite v roku 2004. Východiskom tejto diplomovej práce však bolo nielen definovať konkrétne právne problémy panujúce v súčasnosti na území TANAPu, ale aj poukázať a navrhnúť legislatívne riešenia, ktoré je potrebné prijať tak, aby došlo k skutočnému naplneniu požiadaviek definície národného parku v súlade s kritériami IUCN a k tomu aby ochrana prírody na území TANAPu bola nadradená nad ostatné činnosti tak, ako to predpokladá zákon o ochrane prírody a krajiny.

Tatranský národný park je najstarším a najvýznamnejším slovenským národným parkom, ktorý bol zriadený ešte v roku 1948. Jeho význam je však i medzinárodný. TANAP je súčasťou sústavy chránených území členských krajín EU – Natura 2000, ktorá zabezpečuje ochranu najvzácnejších a najviac ohrozených druhov rastlín, živočíchov i prírodných biotopov vyskytujúcich sa na území členských štátov EU. Slovenskej republike a TANAPu vyplýva z členstva v tejto sústave povinnosť dodržiavania záväzných právnych predpisov ochrany prírody EU. TANAP je zároveň medzinárodnou bilaterálnou slovensko-poľskou biosférickou rezerváciou, ktorá posilňuje integrovanú ochranu prírody Tatier.

V roku 2004 však TANAP zasiahla veterná kalamita, ktorá nielenže značne poškodila jeho lesné ekosystémy, ale nastolila diskusiu o budúcej podobe, obnove a rozvoji Tatranského národného parku.

Drvivá väčšina problémov TANAPu pramení v stále neschválenej a neprijatej zonácii NP. Tento inštitút národného parku predstavujúci rozčlenenie chráneného územia na zóny na základe stavu biotopov a prírodných hodnôt, ktoré sú jeho súčasťou, je dôležitou súčasťou manažmentu TANAPu a plánovania ochrany prírody. Ani 8 rokov po veternej kalamite, napriek niekoľkým návrhom, sa nepodarilo zonáciu TANAPu prijať a schváliť. Návrh nového zákona o ochrane prírody a krajiny umožňuje riešenie tejto nelichotivej situácie. Systém zonácie TANAPu v podobe rozčlenenia CHÚ na dve zóny, na zónu A – územie s prísnou ochranou a zónu B – územie s aktívnou ochranou by mal byť urýchlene prijatý a schválený tak, aby dokázal jasne a po právnej stránke správne riešiť problémy, ktoré na území TANAPu pretrvávajú niekoľko rokov.

Jedným z týchto problémov bol a je systém udeľovania výnimiek na ťažbu

kalamitného dreva. V prípade žeby v čase veternej kalamity bola zonácia platne schválená, pravidlá toho, kde je kalamitu možné spracovať a kde ju ponechať na samovývoj by boli jasne stanovené.

Veľmi vážnym právnym problémom TANAPu je systém rozhodovania, keď na území TANAPu pôsobia nezávisle na sebe, spadajúc pod odlišné ministerstvá dve organizácie – Správa TANAPu a Štátne lesy TANAPu. Administratívne usporiadanie a rozdelenie jednotlivých kompetencií medzi rôzne štátne organizácie je v súčasnosti na území TANAPu veľmi zložitá a súčasný systém rozhodovania na území TANAPu v kompetencii viacerých orgánov, ktoré prijímajú jednotlivé rozhodnutia na základe svojich kompetencií, neprehľadný. Je potrebné prijať také legislatívne zmeny, ktoré zabezpečia zriadenie jednotného strešného orgánu pre TANAP s právnou subjektivitou a s výkonnou zodpovednosťou vo všetkých záležitostiach týkajúcich sa TANAPu, ktorý zabezpečí efektívnejšie administratívne fungovanie systému v záujme ochrany a starostlivosti o národný park s možnosťou zapojenia sa rôznych záujmových skupín do tohto procesu.

Nevyhnutným legislatívnym riešením je aj schválenie programu starostlivosti o TANAP a jeho vydanie v podobeobecne záväzného predpisu tak, aby tento koncepčný nástroj, ktorý TANAP nemá schválený už 12 rokov, mohol stať skutočne aktívnym nástrojom usmerňovania všetkých socio-ekonomických aktivít realizovaných a prebiehajúcich na území TANAPu.

To, čo je v súvislosti s TANAPom a otázkou jeho obnovy a rozvoja dôležité v otázke rozmáhajúcej sa stavebnej činnosti na jeho území je odborné, vecne i metodicky správne a nezaujaté posudzovanie vplyvov navrhovaných zámerov na životné prostredie, bezpodmienečné schválenie zonácie s dočasným využitím ustanovenia § 8 ods. 1 ZOPK na zastavenie činností až do odstránenia nedostatkov a podmienenie realizácie činností, ktorými dôjde k poškodeniu alebo zničeniu chránených biotopov, vykonaním primeraných revitalizačných opatrení.

Rovnako tak je potrebné prepracovať a aktualizovať návštevny poriadok v súlade s ostatnými relevantnými právnymi normami a špecifickým režimom právnej ochrany TANAPu. Návštevny poriadok sa musí stať efektívnym nástrojom usmerňovania a stanovenia konkrétnych povinností návštevníkov TANAPu tak, aby turizmus v Tatrách ostal v súlade s únosnosťou NP, aby spĺňal požadované štandardy kvality a aby bol založený na princípe trvalo udržateľného rozvoja.

Vzhľadom k limitovanému rozsahu diplomovej práce a rozsiahlosti zvolenej témy

nemohli byť v práci všetky problémy týkajúce sa obnovy a rozvoja Tatranského národného parku rozobrané detailne. Tie o ktorých je v práci pojednávané možno považovať v súčasnej dobe pre TANAP za najakútnejšie a práve navrhované legislatívne zmeny, v práci rozoberaných problémov, by bolo potrebné prijať v dohľadnej dobe tak, aby došlo k skutočnému naplneniu požiadaviek definície národného parku v súlade s kritériami IUCN a k tomu aby ochrana prírody na území TANAPu bola nadradená nad ostatné činnosti na základe ustanovení zákona o ochrane prírody a krajiny.

Záverom by som chcel len dodať myšlienku podstaty ochrany prírody ako takej a dôležitosti jej uplatňovania v práve životného prostredia, s ktorou sa plne stotožňujem. „Ochrana prírodných zdrojů je veřejným zájmem. Přírodní zdroje jsou součástí národního bohatství a na jejich stavu přímo či nepřímo závisí ekonomická úroveň národa. Je třeba si však uvědomit, že příroda má i své vnitřní hodnoty, nezávislé na ekonomickém potenciálu, např. vědecké a estetické.“¹¹⁹

¹¹⁹ DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 339.

Bibliografie

1. DAMOHORSKÝ, Milan. *Právní odpovědnost za ztráty na životním prostředí*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 1999. 212 s.
2. DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010. 629 s.
3. DAMOHORSKÝ, Milan. Několik poznámek k právní problematice plánů péče o zvláště chráněná území ve vztahu k bližším ochranným podmínkám těchto území. *Ochrana přírody*, 1997, roč. 52, č. 7, s. 205-207.
4. FRANKOVÁ, Martina. Chráněná území a ochranná pásma při ochraně životního prostředí. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*, 2001, č. 3 – 4, s. 9 – 113.
5. KOŠIČIAROVÁ, Soňa a kol. *Právo životného prostredia - Osobitná časť*. Šamorín: Heuréka, 2002. 239 s.
6. KOŠIČIAROVÁ, Soňa a kol. *Právo životného prostredia - Všeobecná časť*. Šamorín: Heuréka, 2002. 375 s.
7. KUSÁK, Martin. Omezení vlastnického práva z důvodu ochrany životního prostředí a přírodních zdrojů. *České právo životního prostředí*, ročník IV. Číslo 1, 2005.
8. MIKO, Ladislav, BOROVIČKOVÁ, Hana. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007. 590 s.
9. MÍCHAL, Igor a kol. *Územní zabezpečování ekologické stability. Teorie a praxe*. Praha: Ministerstvo životního prostředí České republiky, 1991. 150 s.
10. MOTYČKA, Václav. *Vietor v Tatrách*. Ružomberok: Vydavateľstvo EPOS, 2005. 127 s.
11. PEKÁREK, Milan a kol. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2007. 327 s.
12. PRCHALOVÁ, Jana. *Zákon o ochraně přírody a krajiny a Natura 2000*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, 2010. 431 s.
13. PRŮCHOVÁ, Ivana. *Právní režim ochrany přírody a krajiny*. Brno: Masarykova univerzita, 1993. 42 s.
14. REKEN, Ján. In VRABKO, Marián a kol. *Správne právo – Procesná časť*. Brno: Institut dalšího vzdělávání, 2003, s. 76.
15. SOULE, Michael. *Viable populations for conservation*. Cambridge: Cambridge University Press, 1987, 189 s.

16. STEJSKAL, Vojtěch. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost*. Praha: Linde Praha, 2006. 591 s.
17. STOLL-KLEEMANN, Susanne, JOB, Hubert. *The relevance of effective protected areas for biodiversity conservation*. Berlin: GAIA, 2008. 176 s.
18. ŠTEFANOVIČ, Milan. Ochrana životného prostredia v stavebnom práve. In PRŮCHOVÁ, Ivana (ed). *Aktuální otázky práva životního prostředí*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005, s. 58 – 62.
19. ŠVAJDA, Juraj. *Evaluation of integrated protected area management in Slovak national parks*. Klagenfurt: MSc thesis, 2009. 112 s.
20. ŠVAJDA, Juraj, VANČURA, Tomáš, VOLOŠČUK, Ivan. *Desať mesiacov po víchrici v Tatrách, Fakty a dokumenty*. Zvolen: ŠOP SR – Správa TANAPu v Tatranskej Lomnici, 2005. 294 s.
21. TOPERCER, Ján. Princípy a kritériá zónovania národných parkov a ich rola v dlhodobom vývoji krajiny na príklade Tatranského národného parku (SR). In NOVÁČEK, Pavel, HUBA Mikuláš (eds). *„Udržitelný rozvoj – stav a perspektivy v roce 2010“*. *Sborník přednášek z konference 6. – 8. září 2010*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2010, s. 199 – 212.
22. VOLOŠČUK, Ivan. Vznik prvého národného parku na Slovensku. *Ochrana prírody Slovenska*, 2003, č. 4, s. 2 – 3.

Právne predpisy:

- aktuálne znenie: zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny, v znení neskorších predpisov
- aktuálne znenie: zákon České národní rady č. 114/1992 Sb., ochraně přírody a krajiny, v znení neskorších predpisov
- aktuálne znenie: zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 278/1993 Z. z. o správe majetku štátu, v znení neskorších predpisov.
- aktuálne znenie: zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 326/2005 Z. z. o lesoch, v znení neskorších predpisov

- aktuálne znenie: zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v znení neskorších predpisov
- aktuálne znenie: zákon Federálneho zhromaždenia Českej a Slovenskej federatívnej republiky č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí, v znení neskorších predpisov
- aktuálne znenie: zákon Slovenskej národnej rady č. 317/1992 Zb. o dani z nehnuteľnosti, v znení neskorších predpisov
- aktuálne znenie: zákon Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch, v znení neskorších predpisov
- aktuálne znenie: zákon Národného zhromaždenia Československej socialistickej republiky č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok), v znení neskorších predpisov
- aktuálne znenie: nariadenie vlády Českej republiky č. 163/1991 Sb., ktorým sa zriaďuje Národný park Šumava a stanovujú sa podmienky jeho ochrany, v znení neskorších predpisov.
- aktuálne znenie: nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 58/2003 Z. z., ktorým sa vyhlasuje Tatranský národný park, v znení neskorších predpisov
- aktuálne znenie: vyhláška Krajského úradu v Prešove č. 1/1999 o Návštevnom poriadku Tatranského národného parku, v znení neskorších predpisov.
- aktuálne znenie: vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 24/2003 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny, v znení neskorších predpisov
- historická verzia: nariadenie vlády Slovenskej socialistickej republiky č. 12/1987 Zb., o vyhlásení časti Západných Tatier za súčasť Tatranského národného parku, v znení nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 272/1991 Z. z.
- historická verzia: zákon Slovenskej národnej rady č. 11/1949 o Tatranskom národnom parku, v znení zákona č. 408/2011 Z. z., účinného ku dňu 1. decembra 2011
- historická verzia: nariadenia Zboru povereníkov č. 5/1952 o Tatranskom národnom parku, v znení zákona č. 408/2011 Z. z., účinného ku dňu 1. decembra 2011

- historická verzia: zákon Národnej Rady Slovenskej Republiky č. 287/1994 Z. z. o ochrane prírody a krajiny, v znení zákona č. 408/2011 Z. z., účinného ku dňu 1. decembra 2011
- legislatíva EU: smernica Rady Európskej únie č. 79/409/EHS o ochrane voľne žijúcich vtákov – smernica o vtákoch
- legislatíva EU: smernica Rady Európskej únie č. 92/43/EHS o ochrane biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín – smernica o biotopoch

Ďalšie zdroje:

- dokument IUCN Mission to Tatra National Park, Republic of Slovakia, apríl 2005, report by Roger Crofts, Marija Zupancic-Vicar, Tamas Marghescu and Zenon Tederko.
<http://www.wolf.sk/files/dokumenty/IUCN_EN_zaverecna_sprava_2005.pdf>.
- Slovenský národný komitét, dokument *Medzinárodná biosférická rezervácia Tatry*, Poprad, 1995.
- Štátna ochrana prírody SR, Správa Tatranského národného parku. Dokument *Tatry Natura 2000*. Banská Bystrica: Štátna ochrana prírody SR, 2005.
- odborné stanovisko Krajského úradu životného prostredia v Prešove č. p. 1/2007/00609/-02 zo dňa 10. apríla 2007
- Návrh programu starostlivosti o Tatranský národný park, Správa TANAP, ŠOP SR, apríl 2004
- Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky: Podklady k príprave návrhu nového zákona o ochrane prírody a krajiny. Dokumenty zo stretnutí pracovnej skupiny pre ochranu prírody a krajiny. Dostupné na <<http://www.minzp.sk/sekcie/temy-oblasti/ochrana-prirody-krajiny/priprava-navrhu-noveho-zakona-ochrane-prirody-krajiny/pracovna-skupina-ochranu-prirody/>>.
- Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky: Podklady k príprave zonácie. Dostupné na <<http://www.minzp.sk/files/sekcia-ochranyprirodyakrajiny/zonacia/prehľad-pripravy-zonacie-tanapu-2004-2010-23-jun2011.pdf>>.

- Krajinny integrovany plan rozvoja regionu Sumava, dostupny na <http://www.npsumava.cz/gallery/17/5118-krajinny_integrovaný_plan_rozvoje_r_nps_17012012_verze_03.pdf>.
- United Nations List of National Parks and Protected Areas, prepared by the World Conservation Monitoring Centre and the IUCN Commission on National Parks and Protected Areas, IUCN, 1994.

Zhrnutie:

Cieľom diplomovej práce na téma „Právne aspekty obnovy a rozvoja Tatranského národného parku“ je analyzovať súčasnú právnu situáciu v Tatranskom národnom parku po veternej kalamite v roku 2004 a zhodnotiť efektivitu právnych nástrojov, ktoré by mali chrániť Tatranský národný park pri jeho obnove a rozvoji. Prvá časť práce pojednáva o postavení Tatranského národného parku ako národného parku, medzinárodnej biosférickej rezervácie UNESCO a tiež ako o území, ktoré je súčasťou systému Natura 2000. Ťažiskom diplomovej práce je zhodnotiť efektivitu administratívne-právnych, ekonomických a koncepčných právnych nástrojov, ktoré by mali prispieť k obnove a rozvoji Tatranského národného parku. Ďalšie kapitoly pojednávajú o usmerňovaní stavebnej činnosti na území Tatranského národného parku, konfliktoch medzi ochrancami prírody a investormi ohľadom zonácie národného parku a stručnom porovnaní situácie v Tatranskom národnom parku a Národnom parku Šumava.

Summary:

The aim of thesis „Legal Aspects of Regeneration and Development of Tatra National Park“ is to analyse the present legal situation in Tatra National Park after wind storm in 2004 and to evaluate the efficiency of legal instruments that should protect Tatra National Park by its regeneration and development. The first part of the thesis deal with the status of Tatra National Park, as a national park, bilateral UNESCO Biosphere Reserve and also as a area that is part of Natura 2000. The crucial point of the thesis is to evaluate the efficiency of administrative-legal, economic and conceptual legal instruments which should to contribute to the regeneration and development of Tatra National Park. Next chapters deal with the building activity in Tatra National Park, conflicts between environmentalists and developers about the national park zonation and short comparison of the situation in Tatra National Park and National Park Šumava.

Kľúčové slová:

Tatranský národný park, právne nástroje, ochrana prírody, vetrená kalamita, zonácia národného parku, obnova, rozvoj, chránené územie

Key words:

Tatra National Park, legal instruments, nature protection, wind storm, national park zonation, regeneration, development, protected area